

- שבוע 103 5
- 5 השלמות לתשובות קודמות 103
- 5 בפטור קטן צריך לאמו במוכה
- 6 לחשוש ביום כיפור לדעה דבשתיה אזלינן לפי שתיית רביעית
- 6 האם יש עדיפות בקידוש של ליל ראש השנה לברך על פרי חרש יותר מבגר חרש
- 6 במעלת הבטחון השלם
- 7 ראובן שבנה מוכה בקרקע של שמעון
- 7 אדם שהקיז דם ללא צורך ונתקרב האם מותר לישן חוץ למוכה
- 8 הערות על הסדר 103
- 8 חדר שמחליפים את הגג שלו למוכות האם חייב במוזזה במוכות והאם לאחר מכות צריך לקבוע המוזזה שוב
- 8 קדירה שהחליפו בה את השמן ונשארו בה פירורים כל שהן שנשרפו ואין ידוע אם הם שיירי בשר או לא
- 10 ומגנו שם ירקות האם צריך להמתין שש שעות בין אכילת הירקות לחלב
- פרם הסכך מן הצד כשהסכך עומד בלא ג' דפנות ואחר כך השלים הסכך על כל המוכה האם חשיב תעשה
- 11 ולא מן העשוי
- 12 האם חציו עבד וחציו בן חורין יכול לקיים מצוה
- 13 גג שאין משתמשים בו כלל האם יש חיוב לקבוע בו מעקה
- 16 האם מותר להחזיק מטבע מזויף ברשותו
- 16 מוכה שחלק ממנה למעלה מכ' אמה האם אמר' בזה דופן עקומה
- מחיצת מוכה בגובה הגר'ח נאה האם צריך להשלים את העודף למעלה בשיעור לכוד של הגר'ח'נ

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 17
17 האם מותר להתיז מפריי דאורדורנט על האדם בתשעה באב וכיום הכפורים
המשתתפים על גבי אבן משכית ומניח תחתיו בנגד להפסיק בינו וכין הקרקע מהו שיעור חבנד הנצרך לזה
18
20 המנהג להכות על לבו בעל חטא האם הוא גם בהמשך ועל חטאים שאנו חייבים עליהם וכו'
המתפלל ביחידות ביום כיפור האם אומר 'ברוך שם' בקול רם (ומי שאומר בציבור ברוך שם כשאינן הציבור
עומדין שם)
21 מוכה העשויה כמכוי (ב' דפנות שלמות זו כנגד זו) האם דופן שלישית אמצעית שמניח סמוך לג' ספחים
22 יכולה להיות שתי בלא ערב
האם חרטה וקבלה לעתיד בתשובה צריך לחזיר בוידוי עצמו והאם צריך לפרט בן בבל חטא וחטא
24
מי שגזל ואינו יודע ממי גזל האם יכול לתרום לגמ"ח של קהילה פלונית להחשיב לו כעושה בזה צרכי רבים
27
האם מותר לומר לגוי בשבת לפנות סמוכנת גוססת מהבנין בשבת באמבולנס כשיש שם כהנים
29
האם יש חידור להשתמש לקידוש ביין שלא נפגם כלל אף שנתקן אחר כך על ידי שהכניסו בו יין שאינו
32 פגום
דפנות מוכה שמונחים עליהם שלבי עץ שאינם כשרים לסיכוד האם מועיל לכמותם במכך כשר
33
מוכה שיש בה מכך פסול וסכך כשר והסכך הפסול חמתה מרובה מצילתה בצחרים ובשאר ימות היום צילתה
35 מרובה מחמתה
מוכה שדפנותיה מדורגים כעין פירמידה מה דינה (ועוד נידונים לגבי מוכה במכונת)
37

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

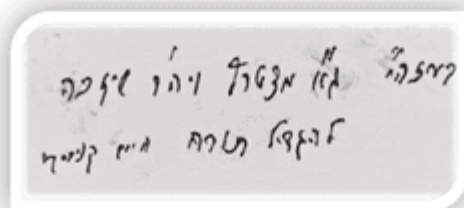
השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו מסרנו ורבנו זצוקללה"ה
ויברלחמ"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעזור את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרכב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושנאות מי יבין.

השלמות לתשובות קודמות 103

נפטור קטן צריך לאמו בסוכה

בסוכה מב ע"א מבואר דקטן הצריך לאמו פטור מסוכה אפי' מדרבנן.

ויש לחקור בטעם פטור זה אם הוא משום שיעור חינוך שבפחות מזה לא שייך ביה חינוך לשינה כדין דסוכה היא מצוות שינה במקום פלוני וזה אינו ראוי לזה מאחר שאמו אינה שם וצריך לאמו.

או דילמא דמצד מצוות חינוך היה שייך לחנכו כיון דהמניעה אינה מניחה הכרחית וגמורה (דסגי שקורא אמא אמא ונפטור) אלא דהפטור הוא פטור בסוכה דבזה נפטור יותר מאם היתה מצוה אחרת, והטעם משום דבסוכה כתיב תשבו כעין תדורו ומה"ט עוברי דרכים ומצטער וחש בעיניו פטור מסוכה וה"ה קטן כזה שדרכו לישן במקום שיוכל להיות עם אמו פטור מסוכה ולא הטילו עליו חכמים.

ונראה כהצד הראשון, דהרי נזכר שם בגמ' בסוכה עם כמה שיעורי חינוך אחרים, ועוד שנזכר ע"ז הלשון בגמ' קטן שהגיע לחינוך ומשמע שהוא שיעור חינוך, ויש להוסיף דגם גבי עירוב מבואר דיש גדר שצריך לאמו וי"ל דהוא גדר בטבע צרכי הקטן ולא פטור.

ויש להוסיף דהפטור של קטן שצריך לאמו אינו גדר פטור של מצטער דמצטער כל דהוא אינו נפטור, כגון מי שרגיל לעשן סיגריה או לאכול מיני מתיה לאחר סעודתו ואינו יכול לעשן בסוכה או לאכול אותם המאכלים אינו נפטור מחמת זה וכן מי שרגיל לישון במיטה גבוהה ובסוכה יש לו רק מזרון אינו חשיב מצטער עי"ז, וגדולה מזו מבואר ברמ"א סי' תרמ בשם התה"ד ובמשנ"ב שם דמה שאינו יכול לפשוט ידיו ורגליו בסוכה בת ז' על ז' לא חשיב מצטער מחמת זה, וממילא י"ל דהפטור מצד חינוך שהרי לא יישאר בסוכתו כל זמן שיצטר לאמו ולא שייך חינוך לחצאין כל שאינו ראוי לקיים המצוה כהלכתה דאתי למסרך (ועי' בחידושי לחולין ג עוד בפרט זה).

לחשוש ביום כיפור לדעה דבשתיה אזלינן לפי שתיית רביעית

או"ח

סי' תריב ס"י שתי מעט וחזר ושתה וכו', המחבר הביא ב' דעות אם אזלי' בתר כדי רביעית או כדי אכילת פרס גם במשקה, והוא נפק"מ גם לשיעורין להפסיק כהדעה המחמירה היכא דאפשר, [ומוכח דכ"י תרי"ח ס"ח דעכ"פ לכתחילה יש לחשוש להדעות דצ"ע להמתין כדי שתיית רביעית], ועכ"פ מי שנוהג לברך בורא נפשות בשתה רביעית יותר מכדי שתיית רביעית בודאי שמחוייב לחשוש בזה לגבי שתיה ביו"כ לשיעורין כהדעות דשיעור שתיה הוא כדי אכילת פרס.

האם יש עדיפות בקידוש של ליל ראש השנה לברך על פרי חדש יותר מבגד חדש

או"ח

סי' תר ס"ב בקידוש ליל שני מניח פרי חדש, והרמ"א הוסיף בגד חדש, ובתשובה אחרת כתבתי טעם למה לא הזכיר המחבר בגד חדש, ויתכן לומר טעם נוסף בזה דלכתחילה בעי' שכל הברכות יהיו במידי דסעודה, כדאמרי' בפסחים קב ע"ב קידוש והבדלה חדא מילתא וכו' ולולי זה לא אמרי' להו על כוס אחד וגם שהחיינו כיון שאינה על הכוס יש לדון מצד הפסק לכתחילה (אע"ג דהרמ"א ביו"ד כתב דברכה אינה הפסק) ואע"ג דגם שהחיינו של פרי אינו ממש מענייננו מ"מ שמא כמה דאפשר לתקוני מתקנינן דליהוי מידי דאכילה מענין הסעודה.

במעלת הבטחון השלם

דעת

כמה ראשונים ואחרונים דהמעלה הגבוהה לביטחון היא שלא לטרוח כלל למזונו, ונשאלתי למה שלחו משה ויהושע מרגלים, והנה באמת ששאלה זו יש לשאול על הרבה מקומות בתנ"ך ובתלמודים ובמדרשים שפעלו לצורך דבר [ואפשר ללוך מזה לא נאמר ענין זה ול"ע], והנה ממה שאין קושי' כיון דבאמת נאמר שלא היה ברצון ה' כדכתיב ויטב בעיני ולא בעיני המקום וגם משה חזר בו אבל מיהושע היה מקום ליישב דשלחם רק לידע היאך להלחם אבל כשחזרו המרגלים כתיב כי נמוגו וכו' ויש ליישב בדוחק דכשראו שנמוגו לא טרחו לחשוב היאך להלחם שבודאי יפלו בידם, אבל בעל הכו"פ כתב בחיבורו עה"ת בהפטרות שלח שהיה לצורך זה, וכך המשמעות בפסוק שם וי"ל בפשיטות דהמרגלים שלח בשביל מי שלא היה בדרגת בטחון וק"ל.

ראובן שבנה סוכה בקרקע של שמעון

סי' תרלז ס"ג וה"ה אם ראובן בנה סוכה וכו', יל"ע דמבואר כאן שאסור לשמעון לישוב בחצר שלו אם בנה כאן ראובן סוכה שם אע"פ שהמקום של שמעון, וצל"ע דסו"ס המקום הוא של שמעון ושמעון יושב בתוך שלו, ואולי י"ל דדוקא כשמתכוון לישוב שם לשם סוכה שמתכוון להשתמש בשל ראובן, או שמא י"ל שבנה סוכה מוגבהת על גבי דבר שבנה ראובן ע"ג הקרקע ועדיין צל"ע, ועי' בפת"ש בחו"מ מה שדן לענין ראובן שבנה גדר שלו בתוך גבולו של שמעון אם עשו בזה תקנת מריש.

או"ח

אדם שהקיז דם ללא צורך ונתקרה האם מותר לישן חוץ לסוכה

סי' תרמ סקי"ב במשנ"ב אבל אם מרגיש בחולי ומהאי טעמא מקיז וכו' ובשעה"צ ציין שכן ביאר המחזה"ש דברי הט"ז ובבאה"ט סק"ג הביא בשם הט"ז רק שאם מרגיש בחולי ויש קצת קרירות פטור מלישב וכו', ויל"ע דלכאורה הוא מוכרח שגם אם מתחילה לא הקיז דם מחמת חולי (כדברי המשנ"ב בשם המחזה"ש) אלא רק עכשיו מרגיש חולי פטור מסוכה, דהרי סו"ס עכשיו מרגיש קרירות וקשה עליו הסוכה, וכי תימא דבשאר ימות השנה אינו פורש מביתו מחמת קרירות לאחר הקזה הא קשה לומר כן דיעוי' בשבת קכט גבי עובדא דשב ליבנא ואריחא וכולי עניינא גבי אומנא דזמנין וכו', ואולי יש לומר דהכא לא מיירי כשיש סכנה דבזה לא ס"ד שיצטרך עכשיו לישוב בסוכה, אלא רק כשקשה לו ואם נימא דכוונת המשנ"ב בשם המחזה"ש להחמיר בזה יש לומר דטעמו משום מה דמובא כאן בבאה"ט בשם הג"א (שהוא מקור הרמ"א כאן) בטעם השני דהקזה חייב בסוכה משום שהיה יכול לעשות לפני החג, ולפ"ז י"ל דטעם החיוב משום שמביא עצמו לידי פטור דבזה לא נאמר פטור דתשבו כעין תדורו כעין דברי הרמ"א בסמוך סעי' ד עי"ש וקיצרתי, ולדינא צל"ע אם לזה כוונת המשנ"ב שהוא מחודש מצד עצמו.

או"ח

הערות על הסדר 103

חדר שמחליפים את הגג שלו לסוכות האם חייב במזווה בסוכות והאם לאחר סוכות צריך לקבוע המזווה שוב

(א)

הדין הוא שסוכת החג בחג פטורה ממזווה (יומא י כרבנן וכ"ה בר"מ פ"ו מהל' מזווה ה"ד ושו"ע יו"ד סי' רפו ס"ד).

(ב) וכתב המשנ"ב ס"ס תרכו בשם הפמ"ג במשב"ז ס"ס תרמג דמשמע שאפי' רק הסיר הגג ליתן שם סכך פטורה מן המזווה (וכן דעת הפר"ח הו"ד בשע"ת סק"ז והבכור"י סי' תרכה סק"ד ובתוספת בכורים שם ועי' גם עמק ברכה סוכה סי' ט).

אבל אינו מוסכם ויש שנקטו לחייב בזה [ראה שע"ת שם סק"ו, וכן צפת"ש ציו"ד שם סק"ג צ"ש ארבעה טורי אגן סי' יד, וכ"כ צמטא אפרים סי' תרכה סק"ז וערה"ש יו"ד סי' רפו סכ"ס ולא"מ או"מ ח"ה סי' מ לחייב וכן נראה לשה"ל ח"צ סי' קנג].

וכך היה נראה לכאורה דאמנם שימוש של ז' ימים אינו שימוש קבוע המחייב במזווה אבל שימוש של ז' ימים מתוך הרבה ימים אחרים הרי הוא שימוש של זמן רב וזה כבר חייב במזווה.

אבל הפוטרים סוברים דימי השימוש במקום בתורת סוכה עומדים בפני עצמם ואינם מצטרפים עם שאר ימי השימוש וממילא ז' ימים בלבד חשיבי דירת ארעי.

ויתכן לומר משום דקי"ל כדעת הרמב"ם והראשונים שהגג קובע למזווה וממילא כשהחליף את הגג לשם ישיבה בימות החג (עכ"פ בגג שידוע שאינו רוצה להשתמש בו בשאר השנה כמו המקרה דמיירי שם המשנ"ב בשם הפמ"ג) השימוש תחת גג זה הוא פטור ממזווה.

ואם נימא שטעם זה נכון א"כ אפשר דגם הפמ"ג והמשנ"ב יודו שהמחייבים במזווה בבית בלא גג אפשר שיחייבו במזווה גם בבית כזה, וצל"ע.

וכמו"כ יש לדון אם לא הסיר את הגג אלא הכשיר את הגג באיזה אופן אחר כגון על ידי שעדיף סכך כשר באופן המכשיר או הסיר המסמרים (או שבנה גג קודם סוכות לשימוש בסוכות ולשנה שלאחריה לפי הצד דכשר לסוכות בכה"ג, ובתשובה אחרת הארכתי בנידון זה אם כשר לסוכות בכה"ג), דאולי בכה"ג (עכ"פ באופן שרגיל להשתמש בו גם באופן זה בשאר השנה ואינו מקפיד בזה) יודו הפוטרים לחייב כאן, ולכן נקט המשנ"ב בשם הפמ"ג האופן שהסיר הגג.

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

ושו"ר לא"ז רע"א ז"ל שכתב בטעם הפוטרים דשאני סוכה שהוא ענין חדש לדור כן בלא מכסה, דהוי עתה ענין ארעי דלדור כך הוא לזמן מועט ולא הוי ענין דירה חשובה עכ"ל, ויתכן דכוונתו דבסוכות אסור ליתן גג כפי צרכו אלא רק פסולת גורן ויקב ולא הוה גג של דירה, [וגם י"א דאסור ליתן גג קציע עי' תוס' ריש סוכה אולם המשנ"ז נשע"ד נקט שאפשר לזרן צוה], דאינה הגדרה של גג שנותן לצרכו אלא לשם מצוה וזה חשיב דירת ארעי ולא דירה חשובה, וגם לפי דבריו יש לומר דהיינו כשהחליף גג, אלא דאכתי צל"ע אם כל מעשה בגג המכשיר הסוכה חשיב שהחליף הגג לענין זה [אלא שהוא דמוק לומר כן].

אולם בבכורי יעקב שם בתוספת בכורים משמע שלמד דהוא דין דאורייתא דישיבת הסוכה משוי ליה ישיבת ארעי בכל גווני, ואם נחשוש לשי' הבכורי יעקב עכ"פ לחומרא א"כ לעולם לא נוכל לקבוע בסוכה מזוזה בברכה כל שעומדת לשימושי סוכה.

[ויש לדון בסוכת נשים שיושבות בסוכה כשרה לקיים מצוות סוכה כאינן מצוות ועושות, וכמו"כ אם תמצי לומר דחייבת יש לדון בסוכה של נשים ואנשים, ובפרט להבכור"י דסובר שהיא כעין אפקעתא דמלכא דמשוי לדירה שם דירת ארעי, ואז אפשר דכיון שיש כאן ישיבת אנשים לא יהני ישיבת נשים לחייבו, ויש לפלפל בכ"ז].

ג) דעת הפר"ח דאחר סוכות יש לקובעה שוב וכ' בשע"ת שהרוצה לצאת דעתו יעשה כן בלא ברכה, וכן חשש לזה בהלכות חג בחג סוכה פ"א אות ד', אולם האג"מ שם תמה על הפר"ח, וכן הורה הגרשז"א שהמנהג שאין מסירין ומחזירין (ראה הליכ"ש סוכות פ"ח הערה נח וכ"כ שאין המנהג להחמיר בזה בקצש"ע סי' קלד ס"ח וחוט שני סוכות עמ' רד, ועי' הרחבה רבה בענין זה במשנה אחרונה על המשנ"ב שם).

ד) לענין אם תתחייב הסוכה מדין בית שער לחדר פנימי או מדין פתח הסוכה לבית שער עי' במשנ"ב שם ובאחרונים.

סיכום הדברים, להלכה נקטו רוב האחרונים לחייב מזוזה בסוכה, ונראה דיש לקבוע בלא ברכה [אם לא ה' מזוזה קודם לכן] כיון דהמשנ"ב וכמה פוסקים פוטרים, והמחמיר לקבוע שוב בלא ברכה לאחר סוכות תבוא עליו ברכה אבל לא נהגו בזה.

קדירה שהחליפו בה את השמן ונשארו בה פירורים כל שהן שנשרפו ואין ידוע אם הם שיירי בשר או לא ומגנו שם ירקות האם צריך להמתין שש שעות בין אבילת הירקות לחלב

יש

לדון להתיר לאכול אחריו חלב תוך ו' שעות מכמה אנפי, דהרי אפי' אם נימא דבשיריים בעין לא אמרי' דלאו בני יומן אפי' שרופים מ"מ הא דעת הרבה ראשונים (עי' ב"י וד"מ ביו"ד סי' פט) דאין איסור לאכול חלב תוך ו' שעות ודעת הש"ך בסי' פט סקי"ט לפי מה שהבינוהו קצת מהאחרונים (והרחבתי במקו"א) אם בישר מאכל בקדירה מודחת שאינה של בשר אין בזה איסור לאכול אחריו חלב תוך ו' שעות אפי' אין ששים כנגד הבשר.

וגם אולי יש לצרף כאן הדעות ביו"ד סי' קג ס"ה דשייך נפגם אחר מעת לעת גם במה שניטוח ע"ג הכלי [עכ"פ אם מדובר באופן כזה של פירורים כל דהוא הדזוקים לכלי שקשה להסירם דאפשר שהם נכלל זה] ועי"ש בבהגר"א, ועכ"פ בפירורים שנשרפו כמ"פ צל"ע אם עדיין ראויין לאכילה ומ"מ ראויין לאכילה ע"י תערובת [עי' רא"ש פסחים פ"ג ס"א] וצל"ע אם דבר שאינו עומד להתערב ולא ניחא ליה לערבו אם גם בזה שייך לומר דאם ראוי לאכול ע"י תערובת משוי' ליה אוכל ומסברא יש מקום לטעון דאם ע"י תערובת בכה"ג משוי' ליה אוכל תוכל להפוך הרבה דברים שאין ראויין לאוכל כאוכל, אלא דאחר שכבר נתערב [כמו צעניינו דנפיק מינה טעמא עי' בחולין לו ע"ב] יש יותר מקום לומר דטעמו חשוב אם הוא דבר שאפשר לאכלו ע"י תערובת, ועי' חו"ד ריש סי' קג, וצל"ע בדבר שהוא תערובת היתר ובכל הנ"ל צל"ע.

ובלאו הכי אין כאן אלא ספק ולא ודאי, וגם לפי המנהג שחששו להחמיר כהדעות שצריך להמתין ו' שעות מאן לימא לן שקבלו להחמיר גם באופן שהוא ספק ועכ"פ בשאר הצירופים הנ"ל, ולכל הצדדים החשש הוא דרבנן ולא בדאורייתא.

וממילא דחוק לומר שיש כאן איסור להמתין ו' שעות הגם דלעיקר קי"ל [כמו שהתחנתי במקו"א] דבעינן ששים כנגד הפירורים הנשארים בקדירה לענין זה.

ולכן אם נשארו פירורי בשר יש להמתין ו' שעות אבל במקרה שהפירורים שרופים ואין ידוע מה הם לפי הנ"ל א"א להחליט שיש חיוב להחמיר בזה, ולמעשה צ"ע.

פרם הסכך מן הצד כשהסכך עומד בלא ג' דפנות ואחר כך השלים הסכך על כל הסוכה האם חשיב תעשה ולא מן העשוי

או"ח

ס"ס תרלה ואין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות, צ"ע בסתם סוכה שדרך לפרוס הסכך מעט מעט ועדיין אינו מגיע לדופן השני וגם פעמים שעדיין חמתו מרובה א"כ למה לא נימא תעשה ולא מן העשוי ומעשים בכל יום דעבדינן הכי, ואולי משום דכשממשיך הסכך חשיב עשיה בסכך אבל ע"י בבה"ל לעיל סי' תרלא ס"ט דאינו מוסכם דחשיב עשיה בכה"ג לכל הסכך כשלא שינה הצד האחד של הסכך כלל, ודוחק לומר דצריך לעשות כל הסכך בבת אחת דהא מעשים שבכל יום דלא עבדינן הכי.

ובהליכ"ש פ"ח דבר הלכה יז חידש דטעם ההיתר משום שכך דרך הנחת הסכך, וצל"ע מקור לסברא זו [אם לא דנימא דהמקור הוא מהכרח המלאות], ובבכורי יעקב סק"ח הביא בשם הרא"ש ביצה פ"ד סי' יא סברא דכשמוכח שהוא לצל חשיב סכך גם בגג בלבד, אולם גם אם נימא דלהרא"ש הוא כפשוטו שבסוכות שלנו א"צ דפנות קודם הסכך, הרמ"א שם בשם הגמ"י פ"ה הרי לא פסק כן, וכ"ה במנהגי מהרי"ל סי' ה ובמנהגי מהר"ש סי' רסח, [ונאמא צאצ"ז או"ח סי' רכז כתב דהרא"ש חולק על ההגמ"י], וגם הבכור"י שהביא הרא"ש גופיה הביאו לענין אופן שכבר יש קצת מחיצות עי"ש.

ולכאורה יוצא בזה מדברי הפוסקים דלענין תעשה ולא מן העשוי לא נזכר פסול אור, רצוני לומר דכל מה שאויר פוסל הוא רק בסוכה המוגמרת אבל אם בשעת עשיית הסוכה היו כאן ד' דפנות וסיכך בתוכם אע"פ שאין הדפנות מגיעות לסכך (ואפשר דאף אם מכל גווני אין נוגעות בסכך ג"כ דינא הכי ולא בעי' אפי' מצד אחד) כשר, והטעם משום שתעשה ולא מן העשוי לא נאמר אלא בדבר שהוא חסרון בגוף הדבר (דבחוטט בגדיש חזי' דסגי גובה טפח לענין תעשה ולא מן העשוי וכמו שהביא הבכור"י שם סברא זו לענין דמיירי שם), רק דיש כמה דברים שדנו בהם הפוסקים האם חשיב חסרון בגוף הדבר [וכיו"צ דנו הפוסקים לגבי נטף על הקרן צליית דלת חשיב חסרון בגוף הדבר, והרחצתי צמק"א, וכיו"צ לגבי מזוזה נחלקו הפוסקים אם חסרון דלת חשיב חסרון בגוף הדבר לענין תעשה ולא מן העשוי והרחצתי צמק"א], אבל בני"ד ודאי לא חשיב חסרון בגוף הדבר, וההכרח לזה משום דלא אפשר וע"כ שאין קפידא בזה.

ויש לציין עוד לדברי השו"ע בדעת הר"ן דסוכה העשויה בחצר שיש דפנות כנגדה קיל לענין דיני מחיצות עי"ש וחזי' דיש צד דעצם מה שיש כאן מחיצות כבר חשיב אוהל עם מחיצות גם כשאין נוגעין זה בזה לדינים מסויימים, ובענייננו הוא יותר דהרי ניכר שהמחיצות נעשה לשם סכך זה, ויתכן שזו כוונת ההליכ"ש, ולמעשה צל"ע.

האם חציו עבד וחציו בן חורין יכול לקיים מצוה

בשו
ע

סי' תקפט אי' שאינו מוציא עצמו בתקיעת שופר ולא אשתמיט וקאמר דבמצוות אחרות אינו יכול להוציא עצמו, ויתכן לומר בזה דאח"כ הוא דין מיוחד בשופר ששם המצוה בשמיעה מדברכי' לשמוע קול שופר (כמ"ש המשנ"ב בריש הסימן), והוא נפק"מ גם לפרטי המצוה, דהרי בלא השמיע לאזניו בשאר דיני דיבור יצא אבל כאן בשופר אי' בשו"ע לעיל בריש הסימן דמדבר ואינו שומע מקרי אינו מחוייב בדבר, (ובשאר מצוות קי"ל להלכה שאינו כן והרחבתי בזה במקו"א), ומבואר מזה דגם בתוקע לעצמו ההגדרה בזה שהוא מוציא עצמו, וכן מוכח מסוגי' דתוקע ועולה לנפשיה שהוא מוציא את עצמו ואם לא שמע עצמו או ששמע קול הברה אפי' שהוא התוקע בעצמו לא יצא, וא"כ הוא דין מיוחד בתקיעת שופר שכל מי שתוקע מקיים בזה שומע ומשמיע משא"כ בשאר מצוות אינו בגדר מוציא את עצמו אלא מקיים ממש.

וכן ראיתי (אחר שכתבתי כ"ז) שצינו לדברי הצפנת פענח פ"ב מהל' שופר ה"ג שכתב מעין זה ג"כ (בספר הגיוני הלכה אלול תשרי עמ' קצ), וציין שם דלגבי סוכה אשכחן בסי' תרמו ס"א שחציו עבד וחציו בן חורין חייב וכן מצינו לגבי לולב ברמב"ם פ"ז מהל' לולב הי"ט.

ויש להוסיף בזה דלכך אם שומע מאחר יוצא ידי חובה וכ"ה לגבי מגילה בב"י ורמ"א להלן בסי' תרפט ס"ג דאם שומע אותו החציו עבד וחציו בן חורין את המגילה מאדם אחר יוצא ידי חובה, והטעם משום שכאן אינו עושה מעשה ההוצאה אלא מעשה היציאה ידי חובה בלבד וזה כל חלק בעצמותו עושה החלק שלו.

ולענין להצטרף למנין לפו"ר חציו עבד לא חשיב אחד מבני המנין מכיון שאין כאן אדם שלם דהרי התפילה באה מכח כולו ולא אתי חצי עבד שבו ומצטרף עם ט' בני חורין.

נג שאין משתמשים בו כלל האם יש חיוב לקבוע בו מעקה

הנה

יש פטור בהכנס (ושם הטעם משום שאין רגילות להשתמש בו כמ"ש בשוע"ר הל' שמירת הגוף והנפש ס"א) אלא דשם יש מיעוט מקרא [עי' חו"מ סי' תכו וזנו"כ סס], ובית פחות מד' אמות [סוכה ג וזנו"כ סס] כיון שאינו בית ויש מקום לומר דהוא חובת הדר, ובספרי (הובא בתוס' רא"ש ומאירי מו"ק יא ע"א) ממעט מקום שאינו לדירה כגון בית שער וכו', ועדיין צל"ע אם דיור בבית מחייבת גם כשאין דירה בגג.

ובביאה"ל סי' תקמ הביא דברי הריטב"א במו"ק שם, וכתב הביאה"ל בתוך דבריו בדעתו שגג שאין רגילים להלוך בו אינו חייב במעקה, [ואמנם נזכר שם מעקה ג' טפחים אצל מצואר שם שאינו נמורת מנאות מעקה אלא דצר שרופה לקצוה לעצמן], ואמנם סיים הביאה"ל שם דמסתימת הפוסקים לא נראה כהריטב"א אבל י"ל דמש"כ שלא נראה כהריטב"א היינו לענין מה שכתב בשם הריטב"א בהלכות חוה"מ שהוא עיקר דבריו שם בשמו אבל מה שהזכיר בתוך דבריו אפשר דלא פליגי שאר הפוסקים.

ובחזו"א יו"ד סי' ריד (על חולין קלו ד"ה למעוטי) כתב דאין ראייה מדברי הריטב"א שם לדין זה אבל הסכים לעצם הדין וכתב להוכיח כן מהשטמ"ק ב"ק נא ע"א בשם רבינו פרץ.

[ולגוף ההוכחה מדברי הר"פ שם אולי יש מקום לדחות דאי מהתם לחוד הנידון שם לגבי גדרי החיוב שבו' טפחים אין רגילות להלוך בו אבל בגג י' טפחים שראוי לרגילות להלוך בו שמא חשיב כמי שהולכין בו דלא חילקה תורה דבכה"ג מצינו בכ"מ דאזלי' בתר ראוי כמו בריש סוכה גבי עד כ' אמה דראוי לדירת עראי וכן עד ס' נבללין וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל מידות חכמים כן ולא נתת דברך לשיעורין ולא נתת תורת כל אחד בידו].

וכן מבואר בחזו"א חו"מ ליקוטים סי' יח לענין כמה דברים שמצינו דהגדרת חיוב מעקה הוא מכלל סכנה והיוצא מדבריו דכל שאינו גג המשמש לשימושים אינו בכלל סכנה וגם בית שאינו משמש לשימושים אין הגג שלו בכלל שימושים ואינו בכלל סכנה, ועי' מה שהאריך בזה הרבה ובדברי החזו"א בספר משנת אליהו להגר"א משקובסקי על סוכה ג ע"א.

ובמאירי מו"ק שם מבואר דגגות משופעין שלנו א"צ מעקה ועדיין יש מקום לדון דדבר שהוא שינוי מהותי בצורה של הגג חשיב זה עצמו כמעקה שא"א לעלות לשם ולהשתמש מחמת שהוא משופע.

אבל עוד דן שם במאירי מצד מרפסת דיש סתירה לענין זה, ונוטה שם לומר דתליא אם יש שימושים במרפסת או לא, ועי"ש מש"כ אח"ז.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אבל יש לדון אם דבריו ראייה ברורה לענייננו, דהרי מפרש מרפסת שהיא תקרה יוצאה לפני פתח העליה וכו', וא"כ אולי אין דרין תחתיה ושמא אי"ז מדין גג בית [דהרי לא כל מקום גגו חייב אלא רק גג בית וכמו שנתמטט בית שאין בו ד' או שאינו עומד לבית] אלא מדין מכשול, ואולי סגי במה שאינו מכשול כיון שאין משתמשים בו, ושמא בגג בית הוא גזה"כ בכל גווניו אם המקום שלמטה מן הגג משמש כבית (ובאמת בחזו"א חו"מ שם סק"ו רצה לפטור גזוזטרא מטעם שאין בית דירה תחתיו ועי' במשנת אליהו שם מה שהאריך להקשות ע"ז דמ"מ יש שם שימושים, אבל עכ"פ יש מקום לטעון דיש מחייב או בית דירה או שימושים ולא רק בשימושים).

אבל עכ"פ לפי תירוצו השני של המאירי בדברי הירושלמי שהביא אח"כ דלפי דבריו יוצא שם שאפי' בגג בית א"צ לעשות בו מעקה עשרה אם אין משתמשים בו [ולפי תירוץ הראשון מירי שיש סיפוע שם ולכן אין בו שימוש], ואף יש בזה חידוש יותר דמשמע דאפי' בחוה"מ שאין משתמשים בו נפטר ממעקה עשרה לאותו זמן.

אלא שיש חידוש שנזכר בדברי המאירי שלא נזכר בבה"ל הנ"ל דמשמע מאוד במאירי שם דבעי' עכ"פ מעקה ג' טפחים, [ונצ"ל שם ג"כ הביא דברי הירושלמי אצל מפרש דהג' טפחים רואה לעשות לעצמו ולא מצד מנזות מעקה, ועי' במאירי בסיום דבריו שגדולי המפרשים פי' דמעקה האמור כאן צמנה אינו אלא משום נגיעות ולא נראה כן עכ"ד וכונתו לדברי הראש"ד דלהלן], וזה נזכר לענין ב' אופנים שם במאירי, האחד לגבי גג משתמשים בו שלגביו במקום השיפוע של הוצאת המים ששם אין משתמשים בעי' מעקה ג' טפחים, והב' לגבי גג בחוה"מ שאז אין משתמשים בו כיון שאינו מלאכה דסגי בג' טפחים, אבל עכ"פ בגג משופע כולו שאין משתמשים בו כלל בזמנינו משמע שם במאירי בתחילת דבריו שאפי' מעקה ג' טפחים אין עושין בו.

ובתוס' הרא"ש שם הביא בשם הראב"ד דגג ומרפסת האמורים שם במשנה [ווגג מוכח דכוונתו לגג דלהלן] א"צ מעקה מן הדין אלא לצניעותא בעלמא הוא משום דגג גביה טפי ותשמישו ארעי וסגי ליה [כהירושלמי שם] בג' טפחים ומרפסת בעי' י' טפחים, ואע"ג דמהלשון בעי' וסגי משמע דקאמר מדינא מ"מ לכאורה נראה דלא מן הדין מיירי התם, דהרי כל עיקר עצמו לא הביא ראייה מהספרי אלא לומר דמרפסת פטורה לגמרי והיאך מסיים ומרפסת בעי' עשרה, ועוד דקאמר להדיא לעיל מינה דהוא רק לצניעותא בעלמא, וא"כ מה דקאמר דמרפסת בעי' עשרה היינו לצניעותא ולא מדינא כלל [וכמו דמשמע גם מהמאירי באופן שהביא דברי הראש"ד דהכל הוא רק ללגיונות] וא"כ לכאורה גג ג' נמי היינו ג"כ לצניעותא בעלמא דהיינו שאינו מצד מצוה כלל וכמש"כ הבאה"ל בדעת הריטב"א.

ולעיל מינה בהביאו דברי הספרי שיש גג שצריך לעשות בו מעקה י' טפחים [וצ"ל להוכיח מזה דהירושלמי דקאמר הכא שיש גג שצריך לעשות בו מעקה ג' טפחים אי"ז אותו הגג] כתב בתוך דבריו "והם צריכות מעקה עשרה מפני שהוא הנמוך והנפילה מצויה שם" וכאן בפירושו דברי הירושלמי על מעקה ג' טפחים לגג כתב בתוך דבריו "וגג דגביה טפי ותשמישתו עראי סגי ליה בג' עכ"ל, א"כ חזי' שעיקר חילוקו בין גג נמוך שמצוי תשמישו לבין גג גבוה שאין

רק דיש לציין דלעיל בהביאו דברי הספרי הזכיר דגם בגג הנזכר שם יש גג שצריך ג' טפחים והיינו מקום מעגלו [לפי גירסתו בספרי ויש בתוס' הרא"ש ט"ס שנדפס מקום מנעלו ז' פעמים וז"ל מקום מעגלו כדמוכא בהמשך דבריו זצ' דוכתי], ומפרש שם שהוא מקום משופע שאין דריסה מצויה שם.

והנה בביאור דבריו על החילוק בין מקום מעגלו למקום דריסתו כתב (וחלק מלשונו הובא לעיל) "והם צריכות מעקה עשרה מפני שהוא הנמוך והנפילה מצויה שם אבל במקום מעגלו די לו בג' טפחים" ושם משמע מדינא דהרי בא לבאר בזה דברי הספרי, ולפ"ז היה מקום לומר דמקום מעגלו הוא גג שאינו נמוך [ואם נפרש כן ממילא ז"ל דגם מה שסיים לצסוף דגג גבוה הוא ג' טפחים מדינא קאמר] אבל פירוש זה אינו נכון ואדרבה מאחר דמקום מעגלו ומקום דריסתו הוא אותו הגג מסתבר דהכל בגובה השווה ואם מקום דריסתו הוא נמוך גם מקום מעגלו הוא נמוך, וביותר דהרי קודם לכן נתן טעם אחר למקום מעגלו דמחמת שהוא בשיפוע והן ירכתי הבית הקצרים, ומשמע דלכך לא מקרי בית דרסו כיון שאין דורס שם כיון שהוא קצר ובשיפוע [וכעין מה שפי' המאירי] א"כ לא מיירי כלל בגג גבוה.

וא"כ לעולם יש לומר דגג גבוה שאין משתמשין בו אינו חייב כלל מדינא אלא לצניעותא בעלמא [וכדברי הנה"ל] ובית מעגלו של גג נמוך חייב בג' טפחים [וכמו שהביא הרא"ש זשס הראשון דצניאור דברי הספרי] וכמו שכתבתי צד כזה לחלק בדברי המאירי הנ"ל דגג שיש בו מקצת שימוש חמיר טפי כיון שהוא קרוב לסכנה משא"כ גג שבכולו אין משתמשין בקביעות, ואע"פ שיש בזה קצת דוחק מ"מ שבקיה דדחיק ומוקי אנפשיה והפירוש השני דחוק יותר כמו שנתבאר וגם בבה"ל בדעת הריטב"א מבואר כהצד הראשון ושכן נקט גם החזו"א וכ"ה בשוע"ר שם וכן הורה הגריש"א (אשרי האיש יו"ד פז כח) ועי' עוד דברי יציב חו"מ סי פב וקנה בשם ח"ב סי' קי וקיא.

היוצא מזה דבגג שאין בו שימושים אין חיוב לקבוע מעקה מן הדין.

האם מותר להחזיק מטבע מזויף ברשותו

הנה

אם מתכוון לגזול או שיש חשש שיבוא להשתמש בו פשיטא דאסור אבל גם אם אינו מתכוון להשתמש בו קי"ל דאסור להחזיק משקל מזויף אפי' לעשותו עביט לבהכ"ס (ב"ב פט ע"ב ושו"ע חו"מ סי' רלא ס"ג), וכל כלי מסחר הוא בכלל זה וכ"ש מעות.

וכן אי' בשו"ע חו"מ סי' רכו סי"ח נפחתה [המטבע] וחסרה כדי אונאה אסור לקיימה מפני שבקל מרמין בה וכו', ולא יעשנה משקל ולא יזקנה לתוך גרוטאותיו, אלא יתיכנה או יקבנה באמצעה ויתלנה בצואר בתו וכו' עכ"ל, ור"ל שאם ייקבנה שוב לא תשמש עוד כמטבע, ומבואר מדבריו דאף ברישא כשאינו משמש למשקל מ"מ יש איסור להחזיק מטבע זה ברשותו.

וכן ראיתי שכתב בעל האו"ש בענין הירושלמי המזויף על סדר קדשים וז"ל, המטבע המזויפת אשר הוציא הספרדי המזויף אשר כל מומחה בירושלמי יכיר כי היא מזויפת הרחקתיו מביתי משום אל תשכן באהלך עולה וחמור עון זה מעון המשקלות שאסור להשהות בביתו עכ"ל בקיצור, ואע"ג דעיקר דבריו מיירי בספר שיש בו משום אל תשכן ולא במטבע, מ"מ מלשוננו משמע דהוה פשיטא ליה דמטבע מזויף הוא בכלל איסור מידות ומשקלות.

היוצא מכ"ז דמי שגילה שיש לו מטבע מזויף אסור להחזיקה.

סוכה שחלק ממנה למעלה מכ' אמה האם אמרי' בזה דופן עקומה

**בסו
כה**

ד ע"א בסוגי' דאצטבא מוכח דאמרי' דופן עקומה גם למעלה מכ' דהרי חוץ לאיצטבא הפסול הוא מצד שהוא למעלה מכ' ואמרי' בזה דופן עקומה.

ולפ"ז גם בסוכה העשויה כמין צריף [כפי' תרל"א ס"י] כגון שהגביה מן הקרקע טפח דאם חלק מהשיפוע למעלה מכ' אמה אם הוא פחות מד' אמות כשר מדין דופן עקומה אם יש בחלק שלמטה מכ' אמה ז' על ז', ולענין אם יש למדוד ד' אמות בשיפוע או ביושר עי' במשנ"ב סי' תרלב סק"ה דלפ"ד המדידה ביושר והוא לקולא.

מחיצת סוכה בגובה הגר"ח נאה האם צריך להשלים את העודף למעלה בשיעור לבד של הגר"ח"נ

נשאל תי

בזה שתחתית המחיצה עד גובה י' טפחים בשיעור הגר"ח"נ [80 ס"מ] היתה בלא נקב שיש בו ג' טפחים בשיעור הגר"ח"נ [דהיינו 24 ס"מ] והנידון אם בחלק הנוסף עליו כדי להשלים עליו י' טפחים בשיעור החזו"א [דהיינו עוד 16 ס"מ או מעט יותר] יש להקפיד בנקבים שהם יותר מג' טפחים להגר"ח"מ [דהיינו 24 ס"מ] ופחות מג'ט להחזו"א [דהיינו נערך 29 ס"מ].

והשבתי דלגוף השאלה אין טעם להקפיד בזה דהרי בנקבים אלו ממ"נ כשר, ואינו שייך לנידון אם החזו"א אמר שיעוריו לחומרא או גם לקולא, דסו"ס לפי הסברא שיש להקטין הטפחים ממ"נ כשר, דאין סברא שלגבי פסול אויר במחיצה ימדדו במדידה אחת ולגבי גובה ימדדו במדידה אחרת (ואמנם מצינו באומנים בבהמ"ק שמודד בגדולה וכו' וכן מצינו מדידת טפח שוחק וכו' אבל כאן שהוא פלוגתא והאמת אי כמר אי כמר לא שייך להחמיר ביניהם, ועי' עירובין ז ע"א).

אבל במציאות אין שייך דבר זה במחיצה מצומצמת בשיעור חזו"א, שהרי אפי' אם רק מסתיימת המחיצה ב80 ויש עוד קנה למעלה בסוף שיעור חזו"א שהוא 96 ס"מ או מעט יותר אין כאן אויר [נקב] אפי' ג' טפחים בשיעור הגר"ח"נ, אבל שייך כאשר המקל הונח למעלה יותר ואז יש הפרש ביניהם בשיעור כזה שהוא בין שיעור הגר"ח"נ לשיעור החזו"א.

האם מותר להתזין ספריי דאורדורנט על האדם בתשעה באב וביום הכפורים

אסור

דינינו כסיכה (שמעתא דמשה עמ' תלג בשם בעל האג"מ, ועלהו לא יכול עמ' רא רב בשם הגרשז"א, אשרי האיש פע"א ס"ט בשם הגריש"א, לקט הלכות להלכות תשרי עמ' מד, בשם הגרנ"ק).

בת"ב מותר לסוך להעביר את הזוהמא (בה"ל סי' תקנד סט"ו לגבי ת"ב וכ"כ להתיר דאורדורנט במקרה שיש ריח רע או לכלוך מזיעה בשם הגרשז"א שם ובשם האג"מ בספר המועדים כהלכתם עמ' תשב), אבל ביוה"כ סי' תריד מבואר בשו"ע שאסור גם להעביר הזוהמא אא"כ כשיש חטטין או בחולה עי"ש פרטי עוד דינים בשו"ע ובמשנ"ב.

גם באופנים המותרים סיכה ביו"כ יש בזה חשש נוסף מצד הולדת ריח ודעת המשנ"ב סי' קכח סקי"ג להקל בזה אולם כשהוא להבריא ריח רע הוא קל יותר דבכע"ז מתיר בשאלת

יעב"ץ באופ"א (הבאתי במקו"א).

ובאופן שמתיו על עצמו ונמשך מזה גם ריח על הבגדים דנו האחרונים (עי' דור המלקטים שבת ח"ה עמ' ב' אלפים תתקצה מה שהביא בזה), ואכה"מ.

המשתחוה על גבי אבן משכית ומניח תחתיו בגד להפסיק בינו ובין הקרקע מהו שיעור הבגד הנצרך לזה

יש

להקדים בזה דגם ההיתר להשתחוות כשהוא שלא על אבן משכית הוא רק באופן שיש עוד חדא לטיבותא, כגון שהיה דרך קידה שלא בפישוט ידים ורגלים, או אפי' בפישוט ידים ורגלים אם היה בהטיה קצת על צדו, ועי' בפרטי הדינים בזה במשנ"ב ס"ס קלא (סק"מ ואילך).

ויש להסתפק אם בעי' שכל חלקי גופו ובגדיו לא יהיו ע"ג רצפת אבנים או דילמא רובו ככולו או דילמא בכל שהוא סגיא דלא בעינן אלא הכירא.

ובפוסקים [צ"י סי' קלא] נשם המרדכי ושם נזכר לכסות הקרקע צעצים ורמ"א שם ושם נזכר להניע עשצים כדי להפסיק צינם לזין הקרקע ומשנ"צ סי' תרכ"ד סק"ד הראה לסי' קלא] בכ"מ נזכר הלשון לכסות הקרקע בעשבים והמשמעות שא"צ כיסוי מלא לקרקע שכן עשבים אינן מכסין כל חלק בקרקע, אבל אינו מוכרח.

ובמשנ"ב סי' תרכ"א שם כתב דיכול לחוץ בטליתו משום דאסור לשטוח אפיו על הקרקע, ומבואר בזה דמה שהבגד ע"ג קרקע אין בזה איסור, ואולי יש מקום לטעון דרק אם הבגד נמשך שלא על הקרקע שלא דרך לבישה מותר אבל דרך לבישה בטל לגופו.

ומ"מ בלשון המשנ"ב מבואר דהאיסור מצד פניו ולא מצד שאר הגוף, והטעם י"ל משום שאינו עושה פישוט ידים ורגלים, והנה באמת בפישוט ידים ורגלים ס"ל להמשנ"ב בס"ס קלא דאפי' ע"ג עשבים אסור, אבל עדיין יש לדון באופן המותר לעשות פישוט ידים ורגלים דהיינו בהטיה אם בזה האיסור הוא רק בפנים או בשאר הגוף ג"כ אפי' דרך טליתו.

וברמב"ם פ"ו ה"ז מהל' ע"ז כתב בטעם כיסוי הקרקע שהוא "להבדיל בין פניהם ובין האבנים", ובטעם מה ששוחה על צדו ומטה כתב שם שהוא "כדי שלא ידביק פניו באבן" עכ"ל, ומבואר מדבריו דהאיסור גם בפישוט ידים ורגלים הוא מצד הפנים, ומה דבהטיה בפישוט ידים ורגלים שרי לפי שיטתו אינו מצד היכר וגם לא מצד שאין בזה צורת פישוט ידים ורגלים, אלא מצד שהפנים אינם מודבקות בכך לצד האבן.

ויל"ע מהיכן הוציא הרמב"ם דין זה שאיסור ההשתחויה הוא רק מצד הפנים, דהרי בקרא כתיב ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה, ולא נזכרו הפנים, וגם בגמ' אמרי' קידה על אפים השתחוואה זו פישוט ידים ורגלים, ולא נזכר שהשתחוואה שייך דוקא

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

לפנים [אע"ג דזקראי אחריני כתיב השתחוה על אפים זכ"מ שאני התם דפירש זה קרא וא"כ השתחוה על אפים אקרי והשתחוה סתמא לא אקרי וכעין מה דמשני בצרכות לה ע"א], ובפרט דאמרי' במגילה כב ע"ב לגבי אבן משכית דלא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים, ומייתי לה הרמב"ם שם לעיל מינה, א"כ מנין לשייך דין זה לאיסור הפנים.

ויתכן לומר דאה"נ האיסור אינו מצד הפנים אלא מצד מה שמגולה בו, ולכך כל גופו שמכוסה בלבוש אין בו איסור כלל, אבל הפנים שאין מכוסין יש בהם איסור ולכן צריך להפסיק ביניהם לבין הקרקע.

אבל עדיין צל"ע דכיון דהשתחוואה היא פישוט ידים ורגלים כנ"ל ולא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים כנ"ל א"כ איך שייך לומר דהאיסור הוא בצורת השתחווייה שגופו מכוסה בבגד אם אמרי' דהפסק בגד אינו אסור, רצוני לומר היאך שייך לומר דהאיסור הוא רק מצד מה שמגולה כנגד הקרקע כשהתנאי באיסור בפועל הוא פישוט ידים ורגלים שהם מכוסין.

ולכאורה צ"ל דאה"נ יש בזה ב' תנאים נפרדין להחיל האיסור [ועי' משנ"ז סי' קלא סק"מ], הא' דיש פישוט ידים ורגלים בגוף המשתחוה ובה אין נפק"מ אם יש כיסוי בינו לבין הקרקע, והב' דפני המשתחוה מגולות כלפי הקרקע [ולא יועיל מה ששאר הגוף מכוסה כיון שהפנים מגולות], ובזה אם מכסה הפנים או מטה אותם שלא יהיה דבוקים לקרקע שרי להרמב"ם.

[ויל"ע באופן הפוך שפניו מכוסות ושאר גופו אינו מכוסה אם עובר בזה הדאורייתא, דאם האיסור מצד הפנים או מצד שהפנים הם מגולות, ובפשוטו האיסור מצד הפנים דצורת השתחויה היא בפנים מגולות, רק דצל"ע כנ"ל דא"כ מנ"ל להרמב"ם דבר זה, ואם נימא דהאיסור מצד שהפנים מגולות נחא].

והמשנ"ב אף שפסק לחומרא כדעת ההג"א ס"פ תפילת השחר (ופשטות הריב"ש סי' תיב בשם רב האי) דמדרבנן בעי' תרתי לטיבותא [ולא סגי כיסוי הקרקע בלעד או בהטיה בלעד אלא צרתי לטיבותא כגון גם כיסוי הקרקע וגם הטיה] ומ"מ חזי' בסי' תרכא שהזכיר ג"כ שהחציצה היא בין הפנים לקרקע.

ויעוי' בתשובתי ד"ה האם יש איסור נישוק אבן משכית, מה שציינתי שם לדברי כמה פוסקים שהזכירו בהגדרת האיסור שהוא דיבוק הפנים עם הארץ, וכמש"כ הב"י סי' קלא בשם הכלבו בשם מהר"ם וכע"ז במג"א שם בשם הריב"ש דהאיסור אם ראשו דבק לארץ.

ואפשר דיש ללמוד מזה דגם כשחוצץ במשהו בינו לבין הקרקע סגי בזה, וכמו בהטיה דסגי בזה, דאז אין ראשו מודבק בארץ [ועכ"פ להמשנ"ז צעי' תרתי לטיבותא], והטעם הוא משום שצורת השתחווייה על אבן היא שפניו כלפי האבן, ומזה למד הרמב"ם דבלא שפניו מגולות אין איסור כלל [להרמז"ס אף לא מדרבנן], ובזה מיושב מה שהזכירו במרדכי הנ"ל המנהג לשטוח עשבים ביו"כ אע"ג דעשבים אינן חוצצות, ובזה מיושב ג"כ מ"ט המשנ"ב מתיר

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

לחצוץ בטליתו אע"ג דהטלית בטלה לגופו דמ"מ אין פניו דבוקין בקרקע ולא זה צורת ההשתחויה ע"ג אבן משכית שאסרה תורה [ואז צעוד חדא לטיצותא כגון צלל פישוט ידים ורגלים מותר אפי' להמשנ"צ אפי' מדרבנן].

[ואגב נעיר בזה עוד על מש"כ המט"א סי' תרכא דאפי' ברצפה של נסרים יש להחמיר לכסות, ואילו במשנ"ב סוף סי' קלא לכאור' לא ס"ל כן דהא אפי' בלבנים כתב בשם הפוסקים שאין דינם באבנים, ומשמע דהיינו הרצפה עצמה, והיינו נפק"מ רק לקידה או הטיה, דבפישוט ידים ורגלים אפי' כיסוי לא מהני להמשנ"ב, ושמא גם המט"א לא קאמר אלא מנהגא בעלמא ולא מן הדין].

המבואר בזה דאין ההגדרה להיתר רובו או כולו או משהו להיכירא אלא ההגדרה להיתר הוא כל שמניח דבר כנגד ראשו שמועיל שאין ראשו דבוק לקרקע.

המנהג להכות על לבו בעל חטא האם הוא גם בהמשך ועל חטאים שאנו חייבים עליהם וכו'

ראיתי שנוהגים להכות על לבו גם בחלק זה, ואף שלא נזכרו שם שמות החטאים מ"מ נזכרו שם ענייני החטא והרי גם קודם לכן נזכרו ענייני חטאים שהם רק כוללים כגון ביודעים ובלא יודעים וכיו"ב.

המנהג

אולם בספר מנחת איש פי"ג סי"ג הביא ב' מנהגים בזה, וכ"כ הגר"ח"ק (מחזור שיח שפתותינו יו"כ עמ' פב) לגבי שאלה זו שיש מנהגים בזה.

ולפ"ז דעביד כמר עביד וכו' מאחר דאין זה לעיכובא אלא רמז בעלמא ואין קפידא בכ"ז והעיקר הוא הרגש הלב והכוונה, (וכן ראיתי בשם הגריש"א דאין קפידא להכות בכל חטא בפני עצמו דוקא, דאי"ז עיקר המכון), אבל נראה שיותר רוח המנהג עכ"פ לכתחילה להכות בכולן בשווה ומובן יותר.

המתפלל ביחידות ביום כיפור האם אומר 'ברוך שם' בקול רם (ומי שאומר בציבור ברוך שם בשאין הציבור עומדין שם)

בשם

הגר"ח הלוי הובא (ליקוטי הגר"ח סי' ז, תשובה"נ ח"ב סי' מו בשם רשימות הגר"מ שורקין שליט"א ועוד) דבכל השנה אין איסור לומר ביחידות בקול רם ושכך נהג איהו גופיה עי"ש.

ומ"מ כבר העירו דדבריו צ"ב דהרי בגמ' [פסחים נו ע"א ועי"ש צל"ס] מבואר בטעם מה שאין אומרי' בקול רם משום דלא אמרו משה וכך המנהג שבכל השנה אומרים בלחש גם המתפלל ביחידות, וצל"ע מה הדין ביו"כ.

ויעוי' בסי' תרי"ט בטעם דין זה בטור ובמג"א שם ובמחה"ש דלפי המבואר בכל דבריהם יוצא שכבר משה אמרו רק שלא אמרו בפהרסיא מפני המלאכים [ואולי יש להגדיל צוה דמ"מ משה לא אמרו צ"ע ממנו כפשוטו דגמ' שם אצל אמרו כשזה צפני עזמו עי"ש בטור, וזה מיושז קושי' המג"א, אולם עי' במחה"ש שם, ועי' עוד במאמר שם], וביו"כ שאנו כמלאכים אומרים אותו בקול רם.

ולפ"ז לכאורה אין חילוק בין אומר ביחיד לאומר בציבור.

[ויש להוסיף דגם לפי מה שהביא שם בתשובה"נ בשם המטה משה בטעם מה שביו"כ יכול לומר בשכמל"ו משום שכולם מכוונים משא"כ בשאר השנה דאם יש מי שאינו מכוון כדבעי הו"ל כעדות שנמצא אחד פסול, ודייק שם דביחידות מותר, ולא עיינתי בפנים המטה משה אבל מ"מ יש לומר דגם אם נקבל דבשאר השנה דין זה נאמר רק בציבור (אף דיש מקום לומר דלא פלוג וגם צ"ע מהגמ' והטור הנ"ל בשם המדרש) מ"מ הבו דלא לוסיף עלה ועכ"פ זה אפשר לקבל ללמוד מהמטה משה דעכ"פ ביו"כ ביחיד לא אסרו].

והנה בגוף סברת הגר"ח הנ"ל נזכר הטעם דביו"כ שאומרו בציבור הו"ל כדבר שבקדושה והמלאכים מתקנאים ואז רק אינו יכול לאומרו בקול (בשאר השנה) אבל ביחידות כיון שאין אומרו כדבר שבקדושה אין המלאכים מתקנאין, וכוונתו להך דינא דאין אומרי' דבר שבקדושה בפחות מעשרה.

[וצע"ק א"כ נימא ליה בעמידה כדין דבר שבקדושה לדעת הרמ"א דדבר שבקדושה בעי עמידה ובטושו"ע סי' תרי"ט ס"ה נזכר מנהג דיש עומדין כל היום וכל הלילה, אבל לא נזכר שיש חובה לעמוד בברוך שם].

ויל"ע דלכאורה לפ"ז אם מתכוון לאומרו כדבר שבקדושה יצטרך עשרה ואם אינו מתכוון לאומרו כדבר שבקדושה לא יצטרך עשרה [וצאמת ז"צ היכן מצינו דבר שאם אומרו בעשרה ממילא הו"ל דבר שבקדושה וממילא צעי עשרה ואילו אם אומרו שלא בעשרה אינו דבר שבקדושה ולא צעי עשרה, ומיהו אשכחן כע"ז בקריאה"ת ד"א דאם קורא בעשרה מתחייב בצרכה"ת ואז גם אין יכול לקרות ולצרך צלא עשרה וגם העשרה אסור להם

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ללא], אבל בעיקר לענייננו יש להעיר דהא ניחא אם נוהג כהגר"ח לומר ביחידות בשאר השנה ברוך שם בקול, אבל אם רק ביוה"כ אומר ברוך שם בקול ומתכוון לשירת המלאכים א"כ לפי דברי הגר"ח יוצא שהוא כדבר שבקדושה [וכמו שהשווה הגר"ח שם צין צרוך שם לקדוש קדוש שהוא כשירת המלאכים ומלא לזה סמך צפויט יוצר] וממילא יצטרך לומר בעשרה.

ומ"מ אם יודע להתכוון ולהתנות א"כ ממ"נ לדעת הגר"ח יוכל לומר בקול ולהתכוון שאינו אומר כנגד שירת המלאכים ולשאר פוסקים יכול לומר בקול ולהתכוון לשירת המלאכים.

ושוב חשבתי דגם להגר"ח מנ"ל לדמותו לדבר שבקדושה של קדושת שמונ"ע דשמא נדמהו לקדושה דסדרא או לקדושת יוצר, ומיהו זה בעצם קושי' על הגר"ח גופיה דהרי קדושת יוצר וקדושה דסדרא אנו מתכוונים למה שאומרים המלאכים ולדעת הרמ"א מותר לאמרו ביחיד, א"כ אפשר דהגר"ח מיירי לדעת המחבר והגר"א שאין קדושות הנ"ל נאמרות ביחיד, וממילא להסוברים שאפשר לאומרם ביחיד שמא לא שייך לומר הך חידוש דהגר"ח כלל, ומ"מ בלאו הכי כבר נתבאר דפשטות שא"פ לא ס"ל מחידוש זה.

סוכה העשויה כמבוי (ב' דפנות שלמות זו כנגד זו) האם דופן שלישית אמצעית שמניח סמוך לג' טפחים יכולה להיות שתי בלא ערב

א"א ריש סי' תרל מבואר בשם הר"ן והראשונים דבכל הג' דפנות לא מהני שתי בלא ערב.

**בכמ
ג"**

[ולא באתי בזה לדון בדעות הפוסקים דלא בעי' מחיצת שתי וערב כלל בסוכה אלא לדעת המג"א והמשנ"ב והחזו"א דבעי' מחיצת שתי וערב ואילו מחיצת שתי בלבד פסולה].

וזה מבואר מדברי הגמ' בסוכה ז' ע"א דבעי' פס ד' בסוכה העשויה כמבוי ולא נזכר קנים פחות מג'.

וכך גם פשטות הגמ' שם דהרי בעשויה כג"ס אמרי' דמהני טפח שוחק וצוה"פ ומבואר בגמ' דבעשויה כמבוי לא מהני טפח שוחק אע"ג דמיירי מסתמא גם בסוכה קטנה דיש כאן לבוד (ואפי' בסוכה גדולה מ"מ מסתמא מיירי גם באופן שהצוה"פ היא משלמת שיעור דופן ז' ואז יש לבוד עכ"פ לדעת השעה"צ ריש סי' תרל בשם הלבושי שרד דמהני בכה"ג גם בסוכה גדולה).

אם כי בדוחק יש ליישב דמיירי בסוכה גדולה ובאופן שהצוה"פ אין בו לבוד כלל, וכך ע"כ יישבו המכשירים סוכה שתי בלא ערב (שהם הא"ח ובעל העיטור ועוד), ועי' במשנ"ב סי' תרל סק"ט דבלא"ה יש אומרים שצוה"פ צריכה להיות ד' טפחים ולפ"ז בלאו הכי אין

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

לבוד לצה"פ, וע"ע בזה בחזו"א סי' עה אם הטור בהל' מזוזה סובר כן לגבי סוכה.

אבל בסי' עה ריש סקי"ב כתב החזו"א בדדופן ג' מהני לבוד וצל"ע אם מיירי לגבי כל הדופן או רק לגבי הדינים שנתפרשו בגמ' וגם צל"ע אם מיירי אפי' בסוכה העשויה כמבוי שהדופן השלישית היא אחת מב' הדפנות דעריבן, ובאמת בהמשך דברי החזו"א שם בדעת הר"ן מבואר דלענין הב' דפנות דעריבן לא סגי מחיצת שתי בלבד, ויש מקום לומר דגם בניד"ד שיש ב' דפנות כהלכתן מב' הצדדים מ"מ בעי' דגם הב' דפנות דעריבן יהיו מחיצה שאינה גרועה וכן מבואר בדבריו בסוף ס"ק הנ"ל שתמה דלמה הפוסקים שהביאו הך דינא דפס ד' לא הזכירו דתסגי בב' קנים.

וכן מבואר עוד במש"כ החזו"א שם שכן כתבו תוס' ז' ע"א ד"ה עושה, ואולי כוונתו לתירוצ' השני של התוס' שכתבו שם דפס טפח בדופן ג' בסוכה העשויה כעין ג"ס כשרה אבל בקנה כל שהוא מבטל ליה אורא ומבואר מזה דשתי בלא ערב מתבטל, אבל תירוצם הראשון דבעי' רוב דופן עדיין אינו מתרץ אם נרצה לעשות רוב דופן בלבד דשתי בלא ערב.

ומאידך אם אכן נימא דמהני לבוד ושתי בלא ערב בסוכה העשויה כמבוי (עכ"פ להסוברים דבכל ג' דפנות סגי בשתי בלא ערב) א"כ החומר שלה הוא דבעי' דופן אמצעית ז' וצוה"פ ולא סגי בד' וצוה"פ כמו בג"ס ששם הטפח שוחק יוצר ד' וצוה"פ [ועי' נהרות על החזו"א שם מה שהציא נסח הריטצ"ל צענין חידוש הגמ' צדין פס של דופן שלישית].

אבל כבר נתבאר דבפמ"ג וחזו"א בשם הראשונים מבואר דגם במחיצה שלישית לא מהני לבוד עכ"פ כשיש רק שתי בלא ערב.

ויש להוסיף עוד בהנ"ל דבשו"ע סי' תרל ס"ג הביא ב' דעות אם בסוכה העשויה כמבוי בעי' צוה"פ ולהלכה פסק המשנ"ב להחמיר, ואם נימא דמיירי בסוכה קטנה הא בלא"ה יש לבוד על ידי צוה"פ וש"מ שגם בדופן שלישית אין לסמוך על הלבד בלבד בסוכה העשויה כמבוי (אם כי אינו מוכרח דמיירי בסוכה קטנה אבל עי' בסקט"ו שם מש"כ בשם המג"א רק דשם לא נזכר גדר גדולה וקטנה ובפשוטו קטנה היינו ז' כבהרבה מקומות).

היוצא מכ"ז דהמחמירים במחיצה שלא תהא שתי בלא ערב ה"ה בדופן שלישית דבעי' לכל הפחות פס ד' (סמוך לפחות מג' לדופן) שאינה מחיצה גרועה ושתי בלא ערב לא מהני בזה.

האם חרטה וקבלה לעתיד בתשובה צריך להזכיר בוידוי עצמו והאם צריך לפרט בן בכל חטא וחטא

הנה

ברמב"ם בריש הל' תשובה נזכר דיש לומר גם וידוי וחרטה לעתיד בנוסח הוידוי העיקרי (וכלשון הרמב"ם זהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, ומשמע דעיקרו של וידוי הוא חיוב או עכ"פ קרוב לחיוב), ומשמע שזה מדיני עיקר הוידוי עכ"פ לכתחילה.

אמנם בנוסח הוידוי שלנו ביו"כ לא נזכר וידוי וחרטה לעתיד, ונראה הטעם לזה משום שכל אדם בכלל הודאה בחטא אבל חרטה וקבלה לעתיד אינו שווה בכל אדם שכן יש בני אדם שלא באו לידי מידה זו ואם יאמרו דבר שקר נמצאו שהזיקו מרובה מתועלתו, ולכן תקנו נוסח השווה בכל בלא להזכיר להדיא חרטה וקבלה לעתיד.

(ואע"ג דגם וידוי בלא חרטה וקבלה לעתיד הוא ג"כ אסור והוא כטובל ושרץ בידו, וכבר האריכו בזה הספרים דהוא דרך חוצפא, ועי' עוד ח"א כלל קמג, וע"ז תקנו על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה, מ"מ אם יזכיר חרטה וקבלה לעתיד בלא שבאמת מתחרט ומקבל לעתיד גרע טפי דהו"ל דובר שקרים, משא"כ לומר חטאנו כשאנו מתחרט לא נמנעו מלתקן כיון שמ"מ אינו שקר, ועוד דלבטל הוידוי לגמרי א"א דאטו מפני שוטים וכו').

ומ"מ מי שהוא בר הכי ובא לידי מידה זו שמתחרט ומקבל לעתיד יש לעיין אם אכן הפרט הזה בנוסח הנזכר ברמב"ם הוא לעיכובא, ואמנם ראיתי בשם הגריש"א והגר"ח ק שצריך לומר הנוסח ברמב"ם מלבד הנוסח בתפילה, אבל יל"ע אם הוא לעיכובא.

ובגמ' מבואר דאבל אנחנו חטאנו הוא עיקרו של וידוי וגם כה"ג ביו"כ אף בוידוי שמתודה על עצמו לא נזכר להדיא קבלה וחרטה אף שאי"ז וידוי לציבור ואפי' תימא דאי"ז שוה בכל מ"מ בגמ' הנ"ל משמע דאי"ז לעיכובא (ודוחק לומר דרק לענין עמידה בוידוי נקט לה דזהו וידוי של יוה"כ ושיש וידוי שאינו מנוסח יוה"כ והוא לעיכובא אבל רק נקט מה צריך לעמוד מתוך הנוסח הנאמר ביו"כ, דוחק לומר כן).

והנה באמת עיקר וידוי הוא להכיר בחטאו כעיקר הלשון וידוי וכלשה"כ תנו תודה לה' והיינו להודות בחטא עי"ש וכלשה"כ שהביא הרמב"ם שם והתודו את חטאתם, וכן שאול אמר חטאתי ואף בלעם מצינו שאמר חטאתי ואמרי' במד"ר ר"פ בלק פ"כ אות ט"ו שידע בלעם שכל האומר חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו ולכן אבל אנחנו חטאנו הוא עיקר וידוי (יומא פז), ולכן גם בכל הוידוים של הכה"ג לא נזכרו שאר חלקי התשובה בוידוי.

ובשם הגר"א הובא [כ"ה נכתר ראש נאמת מהנוסחאות] דעיקר התשובה הוא שיקבל על עצמו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שלא יעשה החטא יותר, וכאמור שפרט זה לא נזכר בנוסח הוידוי שתקנו ליו"כ.

והנה פירוט החטא אפי' בוידוי עצמו קי"ל בשו"ע או"ח סי' תרז ס"ב דאינו לעיכובא אבל הנידון כאן מצד מצוה מן המובחר ולכתחילה האם בעי' לפרט בוידוי גם החרטה והקבלה לעתיד או לא.

ובאמת אין להביא ראיה מדברי הרמב"ם שם לדיני הוידוי מעיקר הדין דהרי גם פירוט החטא הזכיר הרמב"ם בוידוי שם וגם זה קי"ל דאינו מחוייב בזה מעיקר הדין, וממילא גם מה שאומר שמתחרט ומתבייש ושלא יקבל על עצמו אין מדברי הרמב"ם ראיה ברורה דמחוייב בזה מעיקר הדין אפי' לכתחילה, דשמא רק ראוי לעשות כן, וגם הרמב"ם בפ"ב ה"ח פסק דנהגו ישראל לומר אבל אנחנו חטאנו והוא עיקר הוידוי (נתעוררתי לנקודה זו האחרונה אחר שראיתי החיבור לדופקי בתשובה על הרמב"ם פ"ב ה"ח מהל' תשובה בביאורים, אלא שהוא הלך שם בדרך אחרת, ועי"ש עוד כמה אופנים מדברי האחרונים וגם נופך מדיליה ליישב סתירה זו בדברי הרמב"ם, ועי"ש עוד בפרק א').

וכן החי"א כלל קמג ס"א כתב דוידוי זה דאשמנו נתקן ע"פ הפוסקים דא"צ לפרוט החטא וממילא י"ל דגם שאר הפרטים שם כ"ש שכלולים בוידוי זה [דלפרוט החטא איכא למ"ד בגמ' שזריך אצל להזכיר החרטה והקבלה לעמיד להדיא בתשובה לא נזכר שמזריך].

והגר"ק (בהגהות לחיבור לדופקי בתשובה שם) כתב דאנחנו חטאנו הוא גם קבלה לעתיד דאל"כ למה מתודה, וכוונתו דבאמת הכל כלול בוידוי.

ויש להוסיף דכ"ש מה שמתחרט כלול בוידוי וי"ל דה"ה מה שמתבייש כלול [וכן הגר"ק בהגהותיו שם בפ"א הסכים לסברא דאין אנו עוזי פנים כולל ענין הצושה ומ"מ מה שאומר 'אני מתבייש' אינו לעיכובא דהעיקר החרטה והצושה יחד עם החרטה והכל כלול צמה שאומר אצל אנחנו חטאנו].

ויש להוסיף עוד דלפי תירוצו מיושב כמין חומר גם הסתירה ברמב"ם שכתב על ב' הנוסחאות שהם עיקר הוידוי, והענין הוא דב' דברים אלו הם עיקר התשובה זה בפרטות וזה באריכות.

ויש להוסיף בזה עוד דבאמת כל דברים אלו הכל חד הם, דהרי בד"כ אם מתבייש הרי מתחרט ואם מתחרט מתבייש ואם מתחרט הרי אינו רוצה בד"כ לעשות שוב ואם אינו רוצה לעשות שוב מחמת התשובה [מאזהמ ה' או מילאמו] הרי מתחרט, וכשמתודה ואומר חטאתי כולל הכל, אלא דכולם הם דינים בתשובה ולכן ראוי לפורטם אבל מעיקר הדין אין חיוב לפורטן, ולכן בוידוי של ציבור לא תקנו נוסח זה משום חששא דדובר שקרים וכנ"ל.

[ויש להוסיף עוד דאפי' מי שיודע בעצמו שמקבל עליו כל גדרי התשובה כדין בחרטה וקבלה לעתיד אפשר דראוי לומר בלשון יחיד ולא בלשון רבים דהרי וידוי זה הוא וידוי של ציבור ושייך וידוי על הציבור כמ"ש והתודו את עונם ואת עון אבותם והיינו שכל פרט מתודה על הכלל כולו וכולם מתודים יחד עם הכלל, ועי' עוד במשנ"ב סי' תרז בשם מטה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אפרים וכע"ז בעוד אחרונים דבימים אלו אין ראוי להוציא עצמו מן הכלל ולשנות נוסח הוידוי של ציבור].

כמו כן יש לדון דאפי' אם בוידוי עצמו אין צורך לפרט מ"מ שמא במחשבתו עכ"פ צריך לחשב בכל חטא שעשה ולשוב ע"ז ומעיקר הדין שמא לא סגי במה שאומר ששב מכל עונותיו בלא שמחשב כל עון לחוד.

[ופשטות הגמ' בקידושין מט שמא הרהר תשובה בלבו משמע דסגי בהרהור אחד על כל עונותיו, וכן מוכח ממתני' דסנהדרין ונפסק בשו"ע הל' ביקור חולים דמי שאינו יודע להתודות אומר תהא מיתתי כפרה על כל עונותיו ובפשוטו עולה לו לוידוי וצל"ע].

אבל באמת למה שלא יועיל מעיקר הדין אם מקבל על עצמו לשוב מכל דרכיו דאטו חטא ששכח אינו יכול לשוב ממנו בלא ידיעה לבסוף כקרבן אם מקבל ע"ע באמת ובתמים שלא יחטא עוד עכ"פ לפי מה דקי"ל שא"צ לפרוט החטא (וכמובן דלכתחילה מבואר ברמב"ם שראוי לפרט).

ובשם הגרמ"מ לובין ראיתי וכע"ז בעוד מבעלי העבודה וארחיב הדברים ע"פ הבנת ענ"ד דאמנם לפעמים האדם סבור שאין בידו לקבל על עצמו מרגע זה ואילך שלא יחטא וענין תשובה בזה הוא שיקבל על עצמו לעבור תהליך שעי"ז יצא מן העבירה לבסוף ותהליך זה צריך להיות ברצינות כל חד כדי צרכו ומצבו, כגון יש שהורו דצריך ללמוד מוסר בכל יום ויש שהורו שצריך ללמוד הלכה בכל יום ויש שהורו לעשות חשבון הנפש בכל יום ויש שהורו לקבל קבלה [ופשיטא דלקבל קבלה אחת אינו הגדרה של תשובה אלא הענין הוא דעל ידי הקבלה יתקדם עד שיפסק מן העבירה, ובאמת כבר נגמ' בפ"ג דסנהדרין נזכר ענין הקבלה אחר התשובה ולא קודם התשובה כגון מששצרו את פגמיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפי' וכו' לא עצדי וכו', ובאופן שעדיין לא שז מן העבירה בשלמות א"כ ענין הקבלה הוא להתחזק השתא ואחר הזמן לצדוק הענין היכן אוחז עס הקבלה וצמקוס הצורך לקבל קבלה נוספת ועיקר הקבלה אינו עוד ענין של הידור אלא לקבל דבר שעי"ז ישמנה אופן הפעולה בזה וקיצרתי שלא להלך בגדולות ונפלאות ממני].

ויש להוסיף בכ"ז דבגמ' קידושין מט מבואר ששייך תשובה גם בהרהור יש כמה דעות באחרונים בגדר אמירת הוידוי אם הוא תנאי לכל התשובה או תנאי לכפרה או דהוא רק פרט בחיובי מצוות התשובה ואינו מעכב הכפרה או דהוא רק למצוה מן המובחר ומעיקר הדין סגי בהרהור [ועי' לדופקי בתשובה צאריכות צדצרי האחרונים בזה ונשאר אחרונים], ומ"מ הסכמת רוב האחרונים דיש דרגא מסויימת של תשובה בהרהור ומאידך יש חיוב בוידוי, ואכה"מ להאריך בבירור גדרים אלו.

מי שגזל ואינו יודע ממי גזל האם יכול לתרום לגמ"ח של קהילה פלונית להחשיב לו כעושה בזה צרכי רבים

בגמ'

ב"ק צד ע"ב וחז"מ סי' שסו ס"ב אי' שאם גזל ואינו יודע ממי גזל יעשה בהם צרכי רבים, ומבואר ברש"י שם והובא בפוסקים (בב"י וסמ"ע ונו"כ שם) שצרכי רבים דיש לחוש שיבוא כסף זה לאותו זה שגזל ממנו, וכ"כ המאירי בביצה כט ע"א שיהא הדבר מצוי להנות בו הבעלים או יורשיו עכ"ד, והוא כעין תליה לקולא בדלא אפשר באופן אחר בצירוף עם מה שאיש זה צריך להוציא מתחת ידו ממון שאינו שלו והוא אסור עליו בהנאה.

ומ"מ אין תשובתו שלמה כמבואר ברא"ש ובכמה ראשונים, וכ"ה בסמ"ע סי' רלא סקל"ד שאי"ז תשובה הגונה, והטעם משום שהוא רק תליה לקולא בלבד ונראה דאינו תלוי בנידון הפוסקים אם ספק דאורייתא לחומרא באופן שאחר הדאורייתא יישאר ספק, ואף דלהלכה בודאי ברור שהוא לחומרא ואכה"מ לזה, מ"מ כאן הוא תליה רחוקה שאינו נכלל אפי' לא בגדר ספק אלא חכמים תקנו לו תקנה לפתוח פתח לבעל תשובה כדי שימלט נפשו מממון שאינו שלו.

ועי' בערה"ש בחז"מ שם שכתב דהקב"ה יסבב שיגיע הדבר לגזל או ליורשיו וצל"ע מנ"ל אם כי יש לציין למש"כ בשבחי האר"י מה שהובא שם מענין גלגולים בענייני השבה, אך יל"ע דלא מדינא קאמר אלא כדאמרי' שמטריחין אותי להשיב גזלה לבעליה א"כ בניד"ד כ"ש שבא ליטהר שיסייעוהו מן השמים, אבל לא שמקיים בזה דין השבה, ומ"מ מצוה מקיים בזה כעין מה דאשכחן בספרי תצא כד דאם אבד ממנו סלע ומצאה עני דשייך בזה צדקה, וכ"ש בניד"ד, עכ"פ זה נראה פשוט דדין זה שיעשה בהם צרכי רבים הוא דין דרבנן לכל מה שתלוי בגדרי דרבנן.

וגוף שמלויים או נותנים מתנות רק לבני קהילה מסויימת, יש לעיין אם חשיב צרכי רבים דאולי לדמותו למי שנותן מתנה לראובן שמעון ולוי דלא חשיב צרכי רבים אם מסתבר לו שהאדם שגזל אינו נמנה על ראובן ושמעון ולוי.

ולפ"ז לכאורה גם לצדקה אי אפשר עכ"פ אם אין הנגזל עני, [ומה ששייך לתת לצדקה כגון צריש פרק האומר בקידושין ומתקריא ארעא דרצנן היינו כשהוא שלו ע"פ דין רק שאינו רוצה ליהנות מזד מידת חסידות ולא בגזל ואינו יודע ממי גזל, ומיהו שם אינו צרור שהיה לצדקה דרש"י שם פי' הפקר לתלמידים והמשמעות בגמ' דכיון שלא נהנו הם מזה היה התלמידים משתמשים במקום ולא מזכר שמסרוה לתלמידים להדיא], ושז"מ כן בשם האג"מ חז"מ ח"א סי' פח דא"א לתת לצדקה כדי לצאת דין צרכי רבים הנ"ל.

ויש להוסיף עוד דבגמ' איתא דצרכי רבים היינו בורות שיחין ומעורות, ובזה מכיון שהתשלום הוא על החפירה ולא על הדבר עצמו יש מקום לדון דשמא היינו טעמא משום

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שכל אחד שבא לשתות חשיב כמי שעשה כל החפירה בשבילו ובזה החזיר לו גזילתו והוא מדויק היטב בלשון המאירי הנ"ל שכתב שיהא הדבר מצוי ליהנות בו הבעלים או יורשיו (ועי' ברש"י ביצה שם), דהיינו ליהנות בכל הגזול, משא"כ שמחלק מיני מתיקה לבני אדם מהממון הגזול וכיו"ב שבזה הרי ברור שלא יבוא כל הממון לידי הנגזל, שהרי כל אדם מקבל רק חלק מזה, וה"ה כשמשלם לפי שימוש במים כמו בזמנינו יש לדון אם התורם לזה הוא בכלל בורות שיחין ומערות.

ואם תורם להוצאות חשמל של מקום העומד לשירות כל הציבור דומה בזה לבורות שיחין ומערות אבל מאידך גיסא בחשמל אין מקובל למכור שימוש בחשמל לשימוש חד פעמי (אף שיש תשלום חודשי על חשמל מ"מ אין מקובל לקנות שימוש בחשמל בכסף) ויש לעיין דשמא לא דמי בזה לבורות שיחין ומערות שיש מחיר למים וצל"ע בכ"ז.

ואם תורם שימוש במזגן שהוא דבר ששימושו נמכר בכסף בבתי כנסיות בזמנינו יש לדון בזה, אבל עדיין יש לדון דשמא בורות שיחין ומערות שמתמלאות שוב ושוב ממי גשמים ועומדות לעולם משא"כ מזגן שמכניס כסף במכשיר לקבוצת אנשים מצומצמת אפשר שבזה לא שייך כל כך לתלות שעכשיו בדיוק ימצא האדם שגזל ממנו.

ואם תורם מזגן ממש יותר דמי מצד זה לבורות שיחין ומערות שהוא דבר שאינו כלה, מ"מ השימוש בו אינו דבר הנמכר (דאף שרגילים למכור שימוש הוא על כח החשמל ולא על המזגן עצמו) אבל בתורם מתקן סולרי למזגן למקום ציבורי שכל אחד יוכל להשתמש במזגן לכאורה חשיב צרכי רבים (ואם התרומה תלויה בדעת הגבאי צל"ע).

וכן אם תורם לחברת המים הממשלתית שישפרו מובאי ומוצאי המים באופן שכל אחד יהנה מזה אח"כ יש לדון בזה דאפשר דחשיב צרכי רבים, אבל במציאות בפועל א"א להחשיבו כצרכי רבים שהרי יחסוך לחברת המים את העלויות אך האנשים ימשיכו לקבל את השירות בתשלום וגם מאן לימא לן שיכול לסמוך על אנשי חברת מים עכ"פ אם אינם שותו"מ שהמעות ילך לצרכי רבים דהרי אינם כרחב"ת, וכע"ז אמר הגר"ח ק"ש א"א לתת למקרה דומה המעות למטרת צרכי רבים כיון שיקחו הכסף לעצמם, וכמובן שא"א לקבוע הדברים בכתב כיון שהדברים עשויים להשתנות.

ועיקרי הדברים דלעיל לפלפולא בעלמא דלמעשה יש לדון בזה וקשה לומר דאין פתח לבעלי תשובה בזמנינו שאין לנו בורות שיחין ומערות ממש כמו שהיה בזמנם, בפרט דבלאו הכי תשובה דצרכי רבים אינו יוצא בדיינים ואין תשובתו שלמה ועיקר מטרתו לקיים השבה כל שהוא שלא יהנה מממון דאתא לידיה באיסורא.

ויש לציין לדברי הארחות צדיקים שער התשובה דג"כ משמע דענין זה של צרכי רבים הוא קולא שהוקל למי שרוצה לשוב בתשובה שלא עזבו הקב"ה ויורה חטאים בדרך.

ולמעשה באהבת חסד הביא בשם השל"ה דה"ה שיכול לנדב ספרים לביהמ"ד, ועי'

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בפתחי חושן עוד שהאריך בפרטי דין זה, ועי' בפסקי המשפט סי' שסו שהביא כמה הוראות באחרונים לגבי צרכי רבים בזמנינו ומשמע שלמעשה יש שלא תפסו כחלק הצדדים הנ"ל אלא יותר תפסו שיש להקל בזה ומ"מ גם בדוגמאות שהובאו יש לדון בזה לפי הענין אם הנידון היה בגזילה ממש או חששא בעלמא דבזה יש יותר מקום להקל.

[דברי האדר"ת שהובאו שם שעשה עירוב בירושלים כנגד מה שאולי נהנה בחו"ל ממעות שאינו שלו מסתמא מחמת חששא בעלמא או בדלא אפשר, או שמא כיון דאיכא שיירתא יש לדון דחשיב מקום אחד כעין מה דאמרי' בדיני גיטין ובדיני תעניות, ובזמנינו בעירובי צוה"פ המצויים שמצוי שיש מבני היישובים שאין להם הנאה ממשית מן העירוב להם ולבני ביתם יש לדון ג"כ בזה].

יש לציין עוד דהובא שם בשם כמה אחרונים (חי' הגר"ש קלוגר והגריש"א ועוד) דבממון דהתירא שבא לידו בהיתר לא נאמר דין זה.

ולא נכנסתי בכ"ז לנידון שנתעורר ונתפרסם לאחרונה לענין יהא מונח דהיינו שהקרבן בהפקדה עד שיבוא אליהו נידון חדש ולא שייך להנ"ל.

האם מותר לומר לגוי בשבת לפנות מסוכנת גוססת מהבנין בשבת באמבולנס כשיש שם כהנים

הנה

לדעת הרבה פוסקים (גם מפוסקי אשכנז) אסור לכהנים להיות במקום הגוסס גם קודם שמת לגמרי, ולדעת כמה פוסקים הוא איסור דאורייתא, והנידון דלהלן הוא גם לגבי איסור הכהנים להיות כל עוד שהיא גוססת וגם לגבי איסור הכהנים להיות שם לאחר מיתה.

ויש לדון בזה כמה נידונים נפרדים, דהנה באופן שהכהנים ישמעו אם יאמרו להם לצאת וכן יש אופן שהכהנים יש להם היכן ללכת לאכול [כך הננמי מדברי כמ"ר השואל], א"כ הנידון בזה מצד אמירה לגוי לצורך אכילה בשבת (ועי' רמ"א סי' רעו ס"ב לגבי אמירה לגוי בשבת לצורך סעודת שבת או מצוה, ובתשובה אחרת הארכתי במו"מ בזה, לגבי גוי הרושם בפתח חדר האוכל את כל הנכנסים) או אמירה לגוי לצורך נוחות בעלמא שיש בזה קצת צורך נוחות האכילה.

ומאידך היכן שהכהנים לא ישמעו (כגון שלא יוכל לומר להם או שלא ירצו לשמוע), דהיינו שאם לא יוציא הגוי את המסוכן מהמקום יכשלו הכהנים בספק איסור עכשיו ובודאי איסור אח"כ, והנידון כאן מצד אמירה לגוי לצורך הצלה מאיסור.

נמצא דיש בזה ג' נידונים, הא' לחלל שבת באמירה לגוי לצורך נוחות לסעודה, הב' לחלל שבת באמירה לגוי לצורך סעודת שבת, הג' לחלל שבת באמירה לגוי לצורך אפרושי

והנה לגבי ב' הנידונים הראשונים כבר נפסק להלכה דעכ"פ במקרה רגיל א"א לסמוך על המקילין בזה (עי"ש בסי' רעו ובמשנ"ב ועי' סי' שז ס"ה ובחי"א כלל רמג ס"ה), ולהלן יבואר לגבי הנידון השלישי הנ"ל.

ובמקרה של גוסס רגיל בלאו הכי מותר לחלל שבת על ידי ישראל מכיון שיתכן שמומחה יוכל לרפאותו או להאריך לו חיי שעה אבל כאן מסתמא שאלתך בחולה שודאי מת ובאמת הוא שייך שיהיה במציאות חולה שודאי חי עכשיו ובודאי ימות בקרוב וברור שא"א להצילו אפי' לחיי שעה אבל לכאור' הוא אינו מצוי כ"כ במציאות היום.

ובשו"ע סי' רנד ובמשנ"ב שם מבואר דשבות אחד דרדיית הפת אסור אפי' לאפרושי איסורא, אם כי יש לחלק בין שבות דאמירה לגוי דקיל.

וברמ"א סי' שכה ס"ב מבואר שמותר לומר לגוי לצורך מצוה כגון להוציא חמץ והוא אפרושי מאיסורא ומבואר שם במשנ"ב שטעם ההיתר הוא משום שבות דשבות שהרי אין לנו רה"ר דאורייתא, ובשעה"צ שם כתב דאע"ג דלהרבה פוסקים יש לנו רה"ר דאורייתא מ"מ לענין שבות דגוי סמכי' להקל, ולא פירש הטעם, ואפשר דמצרף הדעות דשבות אחת על ידי גוי שרי לצורך מצוה ולכך סגי דלכמה פוסקים אין לנו רה"ר דאורייתא כדי לחשוש לסברא דבעי' ב' שבותין.

[ובבהגר"א שם כתב דגם להאוסרין בסי' שז ס"ה שבות דשבות במקום מצוה מ"מ כאן שרי, וצ"ע הטעם למה כאן שרי, ולכאורה קאי רק על דברי המחבר שם שמתיר משום איבה או משום אלמות, אבל הרמ"א מתיר לצורך מצוה, ואפשר דלא מיירי בזה הגר"א, אם לא דנימא דאפרושי מאיסורא עדיף, דזה האופן דמיירי ביה הרמ"א, אבל ברמ"א גופיה נזכר הלשון צורך מצוה, ויל"ע, ועי' בפסקי הגר"א סי' שכה ס"ב].

ובחי"א כלל סב סי"א כתב בשם התוספת שבת סי' רמג שכתב ע"פ דברי הפנים מאירות ח"א דבמקום מצוה דרבים יש לסמוך על בעל העיטור כגון אם נקרע העירוב, והובא במשנ"ב סי' רעו סקכ"ה (וציין שכעי"ז אי' בפמ"ג שם סוף סקכ"ב, ועי' עוד בבה"ל סי' שסג ס"ג), ומבואר בדבריו דאפרושי מאיסורא הוא כמו מצוה דתליא בפלוגתא אם מותר בשבות דשבות או בשבות אחד, אבל לצורך מצוה דרבים הקל לסמוך על בעל העיטור המתיר אמירה לגוי אפי' באיסור דאורייתא לצורך מצוה, עכ"פ לצורך אפרושי מאיסורא של רבים.

ונראה דבאופן של איסור כהן באוהל הגוסס לא שייך לומר קולת החי"א דהחי"א מודה דבצורך רגיל של מצוה שאין לסמוך על בעל העיטור [כמבואר שם בחי"א נסעי' ו], אלא דמצוה דרבים הוא חמור יותר, עכ"פ באפרושי מאיסורא, אבל כאן לא שייך לומר שיש כאן חומרא משום מצוה דרבים, דהרי אותם הרבים יש להם קצת פוסקים לסמוך עליהם להתיר

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

לכהן לשהות באוהל הגוסס והדר דינא דאין מחללין שבות אחד לצורך מצוה.

וכן מבואר להלן סי' רכג במשנ"ב סק"ג מהנוב"י קמא סי' לג (מוב' בשע"ת סי' רכג) דמצוה דרבים דפיוטים אינו מתיר אמירה לגוי להדליק נר [ואע"ג דהנוב"י מחמיר טפי כהצ"ל סי' שסג הנ"ל והצ"ל לא תפס כדצריז לענין עירוב אצל לענין פיוטים תפס כדצריז דהנ"ל רק צדיק טעם חזק להתיר סמכי' על צעל העיטור ולא בכל מנהג דרבים].

אבל באופן שהמת ימות בזה שייך קולת החי"א הנ"ל אם יש שם כהנים רבים שעלולים לשהות שם מחוסר ידיעה או במזיד [דפנים התוס' שנת שם משמע דהמטלטלין מטלטלים משום שקשה להם להזהר צפרט שרגילים לטלטל, ור"ל דלכך פשיטא דלא סגי לן בשום הכוזה, א"כ מיירי אפי' צמזיד], אבל כהן אחד משמע דלא מתירים שבות להפרישו מאיסורא עכ"פ כשהוא מזיד.

[ואם הוא שוגג וא"א להודיעם יש לדון דאולי מותר לעבור שבות כדי להצילם עי' במשנ"ב סי' רנד סק"מ ובשעה"צ שם מהמג"א בשם התוס' דבשוגג רגיל פשע ואין לעבור בשבילו, ואפשר דכאן לא שייך פשיעה דמיתה לא שכיחא כ"כ ולא הו"ל לאסוקי אדעתייהו שיש כאן מת, וממילא יותר לעבור לצרכם ויל"ע].

ואמנם בפנים התוספת שבת נזכר דהקולא היא לצורך שמירת שבת מעין חלל עליו שבת א' כדי שישמרו שבתות הרבה, אבל אפשר דלאו דוקא אלא לרווחא דמילתא קאמר וגם בחי"א שם ובמשנ"ב סי' רעו שם לא נזכר דוקא ענין זה, ואדרבה בענייננו י"ל דאם הוא איסור דאורייתא חמיר מנקרע העירוב דלכמה פוסקים אין רה"ר בזמנם.

בענין דעת המשנ"ב להביא לולב ממקום שיש בזה איסור דאורייתא במקום מצוה דרבים יש לדון בזה, דבסי' תקפו בשעה"צ סקכ"ב כתב צירוף די"א שי"ב מילין דרבנן [והוא טעין הצירוף צמזנ"צ סי' שכה ס"ז עי' לעיל], אבל לא מיירי שם לצורך רבים, ומאידך גיסא יש לטעון דמסתמא מיירי גם לצורך רבים, ויש עוד סתירות ומ"מ בזה (עי' מה שהביא בהרחבה במשנ"א סי' רעו אות נא), אבל אינו ממש שייך לניד"ד דבמצוות עשה שאין ברשותו לקיימה הרי זה פטור גמור ואינו מחוייב בה כלל [עי' סי' תרטו] ומשמע דאי"ז ביטול מצוה באונס אלא פטור, וכשיש איסור דרבנן הרי זה מניעה מקיום המצוה כמו תקיעת שופר בשבת, משא"כ במצוות לא תעשה [עי' שס], ובפרט שיכולין לקיימה אם יודיעום שיש כאן מת או שיוציאו את המת, ויש כאן איסור לכה"פ בשוגג.

היוצא מזה דאין היתר לומר לגוי להוציאה בשבת [כשאין חשש פיקו"נ] אלא כשיש רבים שיבואו לעבור על איסורי כהונה במזיד ואפשר דגם בשוגג ובכהן אנוס יש לדון בזה דיש אולי צד להתיר אפי' לצורך יחיד ע"י אמירה לגוי להפרישו כמו שנתבאר.

האם יש הידור להשתמש לקידוש ב"יין שלא נפגם כלל אף שנתקן אחר כך על ידי שהכניסו בו י"י שאינו פגום

הנה

מקור הדין דמהני תיקון הוא בהרא"ש ברכות פ"ח סי' ב' ופסחים פ"י סי' יד בשם הירושלמי ברכות פ"ז ה"ה, וכ"ה בכמה ראשונים ובטושו"ע סי' קפב ס"ו.

אולם דעת הרבה ראשונים ואחרונים דאין מועיל לתקן פגם עכ"פ לכתחילה ויש מהפוסקים ששללו הענין לגמרי ויש שרק דחו הראיה מהירושלמי וגם זהרא"ש בצרכות דחה שם הראיה מהירושלמי, ויש מהפוסקים שרק כתבו דנדיש לו י"י שאין לו פגום לא יעשה קידוש על היין הפגום המתוקן].

ובב"ח הביא דעת מהר"ם מרוטנבורג וכ"ה בהגמ"י פכ"ט מהל' שבת בשם מהר"ם דלא מועיל תיקון ליין פגום דקמא קמא בטיל, וכן במחז"ו פסח סי' נז נזכר מנהג רבו (אפשר שהוא רש"י) שהקפיד בזה (והוא עצמו חלק עליו), וכן דעת המנהיג הל' סעודה יח ועוד ראשונים [ועי' בזה בהרחבה דעות הפוסקים בזה בספר הלכה צרורה על השו"ע סי' קפב ס"ו, ולא אכפול כל הדברים], וכן דעת היעב"ץ במור וקציעה סי' קפב דלא מהני תיקון ליין פגום [ועי' עוד מוס' צרכות נז ע"א ד"ה טעמו מה שכתבו בענין תיקון ליין פגום דעכ"פ הוספת י"י אינו מועיל לפי מנהג צרפת שהוצא שם וכ"ה באו"ז ח"א סי' רח בשם ראב"ה ח"א סי' קלט וח"צ סי' תקיד מנהג צרפת ושאלו לא הקפיד בזה, וצמח"ש"ל על הטור כ' דפגימה נתקן רק אם לא יכניס השאינו פגום לפגום דקמא קמא בטיל], וכן נקט הא"ר סי' רעא סקכ"ג לכתחילה בדיש לו י"י אחר והביא בזה כמה ראשונים [עי"ש בה"צ שהרחיב בזה דכן מצואר בכמה ראשונים].

ולכן זה ודאי אפשר לומר שהמהדר בזה לקחת י"י שלא נפגם כלל אין מזניחין אותו.

ויתכן דבזמנינו שמצוי יותר אסטניסות שאין שותין מ"יין שאדם אחר שתה ממנו, אפשר דשייך בזה טפי משום הקריבהו נא לפחתך ויל"ע.

דפנות סוכה שמונחים עליהם שלבי עץ שאינם כשרים לסיכוך האם מועיל לבסותם בסכך כשר

(א)

הנה אם צילתו של הסכך הפסול מרובה מחמתו הרי הוא פסול, וכמו שכתב המשנ"ב סי' תרכו סק"ב בשם הב"ח (ושכן מבואר בגמ' ושו"ע, עי"ש במשנ"ב ושעה"צ) דבאופן שהסכך הפסול צילתו מרובה מחמתו בכל גווני הסוכה פסולה גם בחבטן ועירבן וביטולן בריבוי הסכך הכשר (ומ"מ פשטות דעת ר"ת דאם הסוכה קדמה כשר, אבל ציינתי במקו"א לדברי הגר"א שהביא להלן בבה"ל ובשעה"צ שדברי השו"ע כאן שכתב דאין לחלק אם האילן קדמה או הסוכה קדמה אתיין דלא כר"ת).

(ב) אבל אם חמתן של קרשים אלו מרובין מצילתן וסכך הכשר צילתו מרובה מחמתו והסכך הכשר מונח על גבי הסכך הפסול, בפשוטו יוצא לפי כל הדעות הנזכרים בשו"ע בסי' תרכו ס"א (היינו אף להדעות דבעי' חבטן אפי' כשהסכך הפסול חמתה מרובה וגם להדעות דבעי' שלעולם יהיה בסכך הכשר צילתה מרובה בלא הסכך הפסול) דעכ"פ בדיעבד כשר [ולענין לכתמילה עי' להלן דין מעמיד], והיינו לפי מש"כ שם הרמ"א שסכך ע"ג סכך חשיב כתערובת.

(ג) ויש להוסיף דאפי' להפוסקים שנקטו שסכך ע"ג סכך לא חשיב כתערובת, כאן לא ייפסל לפמש"כ הבה"ל שם דיש כאן כשרות ממ"נ דלהסוברים שצריך ביטול ממש סוברים ששייך להכשיר הסכך הכשר אף כשאין בו שיעור צילתה מרובה מחמתה על ידי הביטול וכשצילתו מרובה אין הסכך הפסול מעכב, ואילו להסוברים שאין מצטרף הסכך הכשר עם הפסול לקולא (כשאין צילתה מרובה בסכך הכשר לחוד) אין מצריכין ביטול ממש אלא סגי שמונחין זה על גבי זה [ולפי הנה"ל אין דעה שמצריכה גם ציטול גמור של הסכך הפסול ככשר וגם שיהיה הכשר צילתו מרובה והפסול חמתו מרובה, והי' מקום לומר שנקטו כן גם דעת החמד משה].

(ד) אולם במשנ"ב סק"ח בסופו [וכמו שרמז הגר"ח"ק בשו"ה לדייק מדצרון] משמע שנקט דלהחמד משה גם כשצילתו של הסכך הכשר מרובה, [והיינו שכל מה שכנגד הסכך הפסול כמאן דליתא אפי' צמונחין זה על גב זה], וכן החזו"א או"ח סי' קנ סקי"ד נקט שאין להכשיר כשהסכך הפסול ניכר, וכ"כ השו"ה סי' תרכו ס"י דנראה שהחמיר החזו"א גם כשמונחין זה על גב זה כיון שהסכך הפסול ניכר, ולפי המבואר בדבריו היינו גם בצילתו של התחתון מרובה מחמתו מלבד אם כשינטל הסכך הכשר שכנגד הפסול יישאר עדיין צילתו של הכשר מרובה מחמתו, וסיים דצ"ע [והנאמי עיקרי דבריו גם צמח"ש ד"ה מה דין סוכה שמכוסה בטבלת זכוכית או כל משטח שקוף דציעד].

וכל הנ"ל לכאורה מיירי על אף שהסכך הפסול חמתו מרובה מצילתו דאם צילתו מרובה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מחמתו הרי נתבאר לעיל דבכל גווני פוסל את הסוכה וכ"ש להדעות דבמונחין זה על גב זה חשיב כלא חבטין.

ה) וגם לדעת הרמ"א והבה"ל הנה לולי שמונחין זה ע"ג זה ממש אלא אם היה מונח הסכך הפסול באויר מעט למעלה מן הסכך הכשר (שלא על גבי הסכך הכשר ממש) יהיה פסול לדעה האחרונה בשו"ע שם ובהג"ה עכ"פ במקרה רגיל מאחר שיש כאן סכך פסול ד' טפחים שעובר מצד לצד וכן משום שאם ינטל הסכך הכשר שכנגד הסכך הפסול לא יישאר בו חמתו מרובה מצילתו [כן מבואר בשע"ש ס"ק דאם לא היו מונחין זו ע"ג זו ממש לדעה האחרונה כל סכך שכנגד הפסול כמאן דליתא דמיתא].

ומבואר עוד במשנ"ב סי' תרכו סק"ז ובשע"ש צ"ש סק"ג דיש בזה חומרא דיש מחמירין דבעי' שגם אם ינטל מן הסכך הכשר מה שכנגד הסכך הפסול עדיין ישאר כנגד הסכך הכשר צילתה מרובה מחמתה, וגם דיש חומרת הב"ח דאמרי' לבוד להחמיר ואז אם יש לבוד פחות מג' בין קנה לקנה של סכך פסול הסוכה נפסלת.

אבל אם מונחין זה עם זה יחד הכריע שם שגם לחומרת הב"ח א"צ לחוש כאן ומקורו בשע"ש צ"ש סק"ה מדברי הרמ"א הנ"ל בסעי' א' [ולע"פ לפי הך חומרא דהחמיר משה והחזו"א דצמונחין זה ע"ג זה חשיבי מעורבין א"כ מה הדין לדעת הב"ח אם אמרי' לצד זכ"ה"ג וזכמה סוגיות משמע דעכ"פ צמורבין ממש לא אמרי' לצד כדצמורבין, ואפי' צמורבין דאילן מבואר צראשונים דאם כשינטל כנגד הפסול ישאר מהכשר לילתה מרובה כשר לכו"ע ואולי עכ"פ יש להעמיד צוה ע"ג זה, ולע"פ].

ובגוף הדברים הנ"ל בדעת השו"ע (עי' שם בס"ס תרכו דאע"פ שנשארו העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם כשרה) העירוני דלפי ספק השו"ע סי' תרלב ס"ט בצירוף ב' סככין פסולין עם לבוד לד' אולי ס"ל לחוש לחומרת הב"ח עכ"פ כשיש לחוש לצירוף ד"ט.

ונראה דלק"מ דשם הרי אין אויר וכל ספק השו"ע כשיש צירוף אויר דאז הוא שם פסול ולא שם כשר ולכן מחמת גריעות הפסול שלו היה צד לומר שמצורף הפסולים זל"ז כיון שיש כאן מערכת של פסולים באמצע הסוכה דמאיזה טעם תבוא להכשירו, [ואע"ג דנאזיר ופסול לצד לא מנרפי' מ"מ כשיש כאן צ' פסולין עדיין לא שמענו להכשיר דאמנם מבואר בגמ' דאזיר אינו מנערף לפסול אצל מנ"ל שיכול להכשיר מה שלולי האזיר הי' פסול, לכך פסק השו"ע שהוא ספק], משא"כ בניד"ד שיש סכך כשר כנגדו אע"ג דבין לט"ש ללט"ש יש אויר, וזה מבואר בכמה דוכתי, דכן מוכח גם מסי' תרלא ס"ח גבי שפודין דבסכך פסול אינו מצטרף לד' עכ"פ כשיש סכך כשר ביניהם מסוגי' דסוכה טו, ושם מיירי שהסכך הכשר הוא עם הפסול.

ו) בגוף הנידון יש להעיר גם מטעם שמעמידו בדבר שאין מסככין בו וצל"ע אם בגזירת נסרים אמרו דין זה של מעמיד בדבר שאינו מק"ט, דלו יצויר שהנסרים הללו הם רחבים ד' הנה הפמ"ג סי' תרכט א"א סק"א הסתפק בהם אם מותר להשתמש בהם במעמיד לסכך אבל הבה"ל ריש סי' תרל הקל בזה וכן מבואר בבהגר"א שם בריש סי' תרל, ועי' במשנ"ב

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

סי' תרכט סקכ"ב לגבי סולם שהוא רחב דדמי לבית קיבול, ואפשר דסולם רחב חמיר מסתם נסר לענין דמי לבית קיבול כיון שיש בו שליבות, ועי' קצת מעין זה במשנ"ב סקכ"ג בשם הט"ז.

ובאופן שהפסול בנסרים אלו אינם שרחבים ד' אלא משום ביתו של כל ימות השנה [כגון פרגולה להסגרים שיש צד חשש זה] אז הוא כבר נידון אם אפשר להעמיד בדבר שפסול משום ביתו של כל ימות השנה ולכאור' בין לפי התנאי במשנ"ב סי' תרכט שם שהוא בדבר שעלול לטעות בו ולסכך בו (שתנאי זה נזכר גם בבה"ל הנ"ל בסי' תרל שם) ובין לפי התנאי בבה"ל סי' תרל שם שהוא דאורייתא א"כ בדבר האסור מדאורייתא שייך איסור זה.

ז) שאר הנידונים בזה כתבתי עוד בתשו' לגבי פרגולה (ד"ה סוכה שבנויה באופן שהוסיף סכך על גבי סככה של פרגולה מסוככת האם יש ענין להשתמש בה בסוכות במקרה שהאיש לא יעשה סוכה אחרת) ושם עיקרי הדברים כמדומה שהי' המקרה שם שהפרגולה כבר עושה הסככה בימות השנה והנידון להניח סכך ע"ג הפרגולה, וכאן לא כתבתי אלא לשואל אחר ששאל שוב במקרה דנן שאינו כן.

סוכה שיש בה סכך פסול וסכך בשר והסכך הפסול חמתה מרובה

מצילתה בצהרים ובשאר ימות היום צילתה מרובה מחמתה

סי' תרלה ס"ה מבואר דהכשר סכך כשר הוא אפי' אם בשאר ימות היום חמתה מרובה ובאמצע היום צילתה מרובה מחמתה, ולכאור' לפ"ז ה"ה להיפך גם גבי סכך פסול אין מתחשבים במה שהוא עבה שמחמת עוביו כשהחמה בצידי רקיע יש יותר צל.

**ברמ
א"**

ויעוי' גם בריש סוכה (דף ב ע"א) בסוגי' דמ"ד עד כ' אמה אדם יושב בצל סוכה וכו', וכתב הריטב"א שם בתוך דבריו וז"ל, והא ודאי מאי דבעינן צל מחמת סכך היינו בחצי היום שהשמש מהלך באמצע הרקיע וראוי סכך להצל דאילו קודם לכן או לאחר מכאן שהשמש הולך מן הצדדין אין הסכך מעלה ומוריד ולא מהני צל סכך לגמרי אלא צל דפנות עכ"ל, ומבואר מדבריו ג"כ דהמידה היא בסכך באמצע הרקיע, ואע"ג דקאמר לה אליבא דר' זירא מ"מ משמע מדבריו דסברא פשוטה קאמר.

ויש להוסיף עוד דהנה עיקר מהות ועיקר הסכך הוא החציצה בין החמה שלמעלה לבין המקום שתחתית הסכך [ע"ד מ"ט רש"י ור"ן ריש סוכה שט"ז הסך קרויה סוכה], ובאופן שהצילתה מרובה מחמת הסכך פסול רק בתחילת היום ואינו כן באמצע היום א"כ מה שהוא כן בתחילת היום הוא מחמת צידי הסכך פסול שהוא עבה והו"ל כעין צילתה מחמת דפנות שאינו מעלה ולא מוריד דהרי אינו מחמת שהוא מכסה יותר בסוכה אלא מחמת שהוא עבה בצידי יותר וכשהחמה באה מן הצד אינה שולטת בסוכה כשהסכך הפסול מעכבה.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ויעוי' עוד בתוס' סוכה ריש דף כ"ב שכתבו כסברת הרמ"א [ודלא כרש"י שם] וז"ל דכיון דאי קיימה חמה בראש כל אדם היתה צילתה מרובה אין לפסול בשביל חמה הבא מן הצד באלכסון ועושה אותה חמתה מרובה עכ"ל, ומבואר מזה דאין לפסול משום חמה הבאה מן הצד ויש להוסיף דכ"ש שאין לפסול משום צל פסול הבא מן הצד [וכן מצינו שאין סוכה נפסלת מחמת חמה הצאה מן הדפנות דלא כמאן דמחמיר דף ט ע"ב וכן אין סוכה נפסלת מחמת צל פסול הצא מן הדפנות כמו דף ז ע"א וזוה ליכא מאן דס"ד לפסול].

ועי"ש בערל"נ ובחלקת יואב או"ח סי' כח מש"כ בדעת רש"י שם ומ"מ שאר הראשונים נקטו כהתוס' וכמו שפסק הרמ"א שם וגם עיקר דברי האחרונים הנ"ל שם כשיש חמתה מרובה מצילתה מחמת ריחוק הסכך הכשר זמ"ז ולא תערוכת של צל פסול דבתערוכת של סכך פסול מצינו קצת קולות [עי' צריט סי' תרכו מהגמ' דף ט' וכן גזי דפנות אשכחן מ"ד דמחמיר גזי חמה דפנות יותר מאל דפנות כנ"ל], וצל"ע בדעת רש"י אם יפסול גם בניד"ד [ועי' להלן].

וגם יש להוסיף דבראשונים שהובאו בריש סי' תרכו המחמירים ביותר ליטול כל הסכך הכשר שכנגד הפסול ולהחשיבו כנטול מ"מ לא הזכירו דיש ליטול כל הסכך הכשר שכנגד צל הפסול ולכאור' אה"נ דרק הסכך הכשר שכנגד הסכך הפסול ממש שאז הוא משפיע כנגדו הצל כשחמה בראש כל אדם אבל מה שמצל מן הצד לא חשיב כלל צל בדיני סוכה עכ"פ לפסול סכך ששם.

אולם יש לחלק חילוק מהותי בין פסול צילתה של סכך פסול מרובה לבין פסול שהסכך הפסול מבטל סכך כשר שכנגדו, דדין זה השני הוא מדיני מחיצת הסכך ואילו דין זה הראשון הוא מדיני הכשרי הצל הנעשה על ידי הסכך.

ולכן אין הכרח גמור ללמוד זה מזה דהרי שייך שינטל כנגד הפסול ויהיה צילתו של הכשר מרובה ועדיין צילתו של הפסול מרובה ויהיה פסול מדיני צל ולא מדיני מחיצה, שהרי כשצילתו של הפסול מרובה א"א לשום סכך כשר להכשיר כמ"ש המשנ"ב ריש סי' תרכו בשם הב"ח ועוד, ואע"פ שאינו שייך במציאות שיהיה גם סכך פסול צילתו מרובה וגם סכך כשר שאינו כנגד הפסול מרובה מ"מ שייך שחבטן שבזה לא נפסל הסכך הכשר שכנגד הסכך הפסול ואעפ"כ אם הפסול צילתה מרובה הסוכה נפסלה מדיני הצל ולא מדיני המחיצה.

ויש מקום לומר דאפי' לדעת רש"י דסובר שבחמתה מרובה מצילתה מן הצד פוסל אפשר דכאן יודה דכשר, דהרי כאן הצל הוא צל הבא מן הצד ולא מלמעלה דהרי החלק המבצע את הסיכוך [שכמותו היה כשר צסקן כשר] הוא רק השכבה העליונה או התחתונה של הסכך הפסול, ואילו כל הרוחב מנ"ל דחשיב שהצל מחמת הסכך דשמא חשיב כצל דפנות כיון שהצל בא מן הצד, משא"כ כשהחמה באה מן הצד הוא פסול לא מצד שיעורי סוכה אלא בדיני דיורין דאם חמתה מרובה אינה ראויה לדיורין וכדאשכחן פסול דדירה סרוחה וכיו"ב [עי' עוד דף י ע"א גזי כריס וכסות], ומאידך גיסא יש לומר דכל העובי לא חשיב כצל הבא מן

שביחא שאלות המצויות בהלכה

הצד דכל העובי חשיב כסכך פסול אחד עבה כאילו יש כאן כמה שכבות של סכך פסול זה ע"ג זה.

אולם עכ"פ היוצא מדברי התוס' הנ"ל דבניד"ד הסוכה כשרה.

סוכה שדפנותיה מדורגים כעין פירמידה מה דינה (ועוד נידונים לגבי סוכה במבנית)

יש

לדון להכשירה מדין דופן עקומה ומדין צריף שיש בו טפח, ואע"ג דבצריף הוא בשיפוע מ"מ הרי זה עדיף שהוא עם צורה של דפנות וגג וכדאמרי' בגמ' דידן מודה ר"א שאם הרחיקה מן הכותל טפח או הגביהה מן הכותל טפח כשרה אע"ג דבלאו הכי ס"ל דפסולה בכה"ג.

וכע"ז אי' בירושלמי ספ"ק דסוכה דמודה ר"א שאם עשאה לסוכה כבית יער הלבנון כשרה, ולא נתבאר להדיא מה הכונה בית יער הלבנון, ובביאור אור לישרים על הירושלמי שם כ' דאפשר שהיתה צורה זו כעין פירמידה.

אבל הגר"ח ק"ק שם פי' ע"פ המקראות דבית יער הלבנון ר"ל שעשה הסכך מדורג כבית יער הלבנון (והוא קצת מעין סוכה המדובללת למאן דאמר בבבלי דף כב ע"א מבולבלת).

והי' מקום לטעון דכמו שמועיל סכך בדירוג גם להבבלי וכמבואר בשו"ע מדינא דחבוט רמי, א"כ גם בכותל יועיל כשהוא מדורג, (אלא דחבוט רמי אינו ממש שייך לכאן דכאן מהיכן נחבוט להיכן דהרי חבוט נאמר מלמעלה למטה ולא נזכר להדיא לגבי מצד לצד), וכמו שלכאור' מועיל סוכה עגולה בדפנות אף שאין צורת דפנות א"כ יועיל גם בכתלים מדורגים [ועי' עוד במשנה נפרדת ד"ה דופן לדי של סוכה שיש בו וכו', שם הרמזי נדעת השפ"א נסוכה עגולה], (אולם גם מסוכה עגולה אין ראייה ברורה לכאן דבסוכה עגולה כל מה שממשיך הוא דופן משא"כ כאן החלק שנמשך לצד האופקי אינו דופן כלל ומ"מ כשהוא משופע יותר דמי לסוכה עגולה, רק דצל"ע מה ההגדרה של משופע שאינו חשיב אופקי ויעוי' להלן), רק דיש להסתפק לגבי דין צריף יש לדון אם בעי' שיהיה השיפוע כגדרי תל המתלקט, או דא"צ כלל רק סגי שהוא סגור בצד זה באיזה אופן.

וגם מצד דופן עקומה יש לדון דשמא דופן עקומה לא נאמרה אלא רק אחר שיש גובה י' טפחים, אבל אם אין גובה י' טפחים שמא לשוויי דופן לא אמרי' דופן עקומה.

ומצינו בדין בנה איצטבא בסוכה דאמרי' דופן עקומה כמבואר בסוכה ד ע"א ושו"ע סי' תרלד ס"ו, ושם דופן עקומה היא ממקום האיצטבא וכלול בזה גובה האיצטבא וקרקע שבינה לכותל והכותל עצמו הכל מכלל הדופן עקומה, אבל גם שם נתבאר רק שאפשר דופן עקומה מדורגת, אבל עדיין לא נתבאר שבפחות מי"ט מצרפים המדרגות, דאמרי' שם

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

בריש ע"ב לגבי חקק דאם אין גובה י' טפחים בדופן לא אמרי' דופן עקומה אע"פ שאפשר לצרף מהחקק להשלים גובה י' טפחים אלא אם כן יש בין הכותל לחקק פחות מי' טפחים דאז אמרי' לבוד, וחזי' מזה דאם אין צירוף בין ב' חלקי הדופן לא מהני מה שמחבר ביניהם פס רחב.

[ואע"ג דיש לדחות דשם יש חסרון של דירה סרוחה לגבי הדופן כיון שאין שם נפח של גובה י' טפחים ולכן הוא גרוע בהגדרת "לשווייה דופן" משא"כ בעניננו שאין חסרון זה, מ"מ הוא דחוק, דעיקר החסרון בדירה סרוחה הוא חסרון בדירה ולא בדופן, אלא החסרון בדופן הנזכר בגמ' שם (דבעי' "לשווייה דופן") הוא מצד שאין גובה י' טפחים במשך גובה הדופן בלא צירוף המשך הדופן שעומד בנפרד].

ולמעשה תמצית הספקות בזה דאח"כ אין לפסול סוכה שדפנותיה מדורגים רק דיש לדון מה שיעור הדירוג הכשר בזה, האם בעי' פחות מג' טפחים בין החלק העולה למעלה ובין החלק היורד למטה כדי לחברם, (דבפחות מג"ט לכאורה מתחברים זל"ז מדינא דחקק בסוגי' דסוכה דף ג', וכן מבואר בחזו"א עירובין סי' יא [או"ח סי' עה] סקט"ז גם לענין סוכה דב' מחיצות סמוכות זל"ז זה למעלה מזה מצטרפות יחד לשיעור תוך ג"ט, ושם מיירי אף שאין שום דבר המחברם יחד, ואמנם עי"ש בסקי"ד, אבל כ"ה מסקנתו דמהני), או דסגי שהם מחוברים במה שמחבר ביניהם במשך האופקי, ואם תמצי לומר דסגי במה שהם מחוברים האם השיעור הוא ד' אמות כדופן עקומה או שכאן לא נאמר דינא דדופן עקומה ובעי' עכ"פ לא יותר מד' טפחים שאז הוא מקום בפני עצמו או ג' טפחים כנ"ל לגבי חקק.

וכן יש לדון אם תמצי לומר דבעי' פחות מג' טפחים דוקא, כנ"ל לגבי חקק, א"כ מה הדין כשיש ג' טפחים פחות משהו אופקי המחבר בין חלק התחתון העומד לחלק האמצעי העומד ועוד פחות מג' אופקי המחבר בין החלק האמצעי העומד של הדופן לחלק העליון העומד, והחלק העליון רחוק מהחלק התחתון יותר משיעור לבוד, דלכאורה בזה ג"כ כשר דהרי בכל דופן יש הפסק יותר משיעור לבוד בין שליש העליון לשליש התחתון של הדופן, אבל לא דמי דשם מחובר בחיבור שהוא דופן שהרי החיבור הוא עומד משא"כ בחיבור שוכב יש לטעון דגילו לנו חז"ל [נסוגי' דחקק ה"ל] דלא חשיב חיבור ובעי' לבוד לחבר ביניהם דהיינו שיהיה ביניהם פחות מג', וממילא שמא כאן דכבר יש הפסק של יותר מן השיעור ביניהם לא חשיב מחובר כבר, ומ"מ הסברא הפשוטה דסגי שכל חלק מחובר לחברו, וצל"ע בכ"ז.

וגם אם תמצי לומר דמצטרף עד ד' אמות כדין דופן עקומה אכתי יש לדון דלגבי דופן עקומה יש מהפוסקים שהזכירו שאין אומרים דופן עקומה עם עוד דין לפי תנאי הדברים המבוארים שם [עי' משנ"צ סי' מל"ג סק"ד ועוד], ויל"ע כאן בניד"ד כאשר מחברים בין חלקי הדופן בדין לבוד או בדין תל המתלקט, האם חשיב שיש כאן כבר דין אחד כדי שלא יוכלו לומר כן וא"כ באלו אופנים.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

והנה נתבאר בפ"ק דסוכה שם בסוגי' דחקק דגבי איצטצבא אמרי' דופן עקומה בד"א ואילו בחקק בעי' פחות מג"ט, ונתבאר שם הטעם משום דלשוויי דופן בעי' שיעור המכשיר משא"כ לקרב הדופן אל הסכך אמרי' דופן עקומה, ולכאורה בניד"ד עכ"פ אם אין גובה י' ברצף בדופן במקום אחד כשיש כאן הפרש של יותר מג"ט וגם אין תל המתלקט ממילא אין כאן צירוף ביניהם דלשוויי דופן לא משוינן.

ועי' חי' הגר"ח פ"ד מסוכה הי"א, ולפו"ר בתחילת העיון בדברי הגר"ח לא מצאתי ראיה מפורשת דלא מהני תל המתלקט בסוכה דמש"כ שם דבסוכה בעי' גוד אסיק וא"א בעמוד משום דבעי' מחיצות הניכרות אפשר דכ"ז רק בעמוד שרוצה לעשות המחיצה על גביו אבל בתל המתלקט שרוצה לעשות המחיצה בעבר השני של ההתלקטות כמו בניד"ד למה דלא נימא דמהני גם בענייננו, דדוקא התם גבי עמוד דסמכי' על הגוד אסיק בעי' גוד אסיק אבל אם לא סמכי' על הגוד אסיק למה בעי' גוד אסיק, וביותר דהרי בעמוד גופא שייך גוד אסיק לחלק בין ב' צידי העמוד לומר שיש כאן מחיצה גמורה בין ב' הצדדים, וגם בתל המתלקט כל נידון הגר"ח שם דאין שייך גוד אסיק בתל המתלקט היינו לגבי חלק העליון של התל עצמו אבל לגבי העבר השני של התל [כגון בניד"ד צמחיה העשויה כפירמידה] שמא לגבי זה שייך לומר שיש כאן גוד אסיק וצל"ע.

אמנם שוב נראה דממה שהשווה הגר"ח דין זה לדין בית שאין תוכו י' וחקק בו בשבת ז ע"ב, א"כ ס"ל דין זה גם לגבי הצד השני של התל, ועי' תוס' סוכה דף ד ע"ב ד"ה פחות, דלפי דבריהם נמצא דהך דין דבית אינו שייך בסוכה אלא כשהחקק תוך ג' משא"כ בשבת [והרא"ש ועוד ראשונים צטט שם דרך אחרת הי' עמם צוה והרחמתי צמקו"א], ודעתם משמע דבסוכה בעי' צורת מחיצות ובשבת סגי שיש כאן רשות בפנ"ע, וזה נראה ממש כוונת הגר"ח שם בדעת הרמב"ם [וכל דבריו שם רק צדעת הרמב"ם דכר מצויר דצדעו דדעת הרמב"ם דתל אין רה"י עולה עד לרקיע וציאורו צדעת הרמב"ם הוא דלא כהרמב"ם], עכ"פ מבואר דהגר"ח העלה סברא זו גם לגבי הצד השני של התל, דהרי שם בשבת מיירי' לגבי פנים החקק שהוא רואה פני המחיצה והוא מעבר למחיצה, ומה שהקשינו מעמוד י"ל דדוקא בעמוד שהוא צורת מחיצה שלמה א"כ מעבר לעמוד חשיב מעבר למחיצה משא"כ כאן.

ועכ"פ גם להגר"ח לפי החשבון יוצא דאם יש פחות מג' טפחים במשך הפירמידה [היינו החלק הנמשך לאופק המחצר צין מחיצה המתחנה לחלק המחיצה שלמעלה ממנה] ודאי כשר דהרי זה גופא מבואר בתוס' בסוכה שם דזה החילוק בין שבת לסוכה דבשבת סגי בלא חקק ובסוכה בעי' חקק [וגם הרא"ש וסייעתו הנ"ל עכ"פ מסכימים לנקודה זו דבסוכה צעי' חקק].

[ובאמת צל"ע למה בתל המתלקט לא אמרי' דלשוויי דופן בעי' ג' טפחים ומשמע דכיון דכל השיפוע הוא בשיעור של דופן א"כ הכל מחובר בדופן וממילא שם א"צ להגיע לבוה, ומכאן צ"ע על החו"ב שכתב דדין דופן עקומה הוא מדין תל המתלקט דבשבת דהגר"ח יוצא דהוא צ"ע, דהרי לא שייך לחבר דופן שוכב בפחות מד' אמות, ויש לומר דכל הטעם שא"א לחבר הוא רק כשאין גובה י' בדופן וכנ"ל דרק לשוויי דופן א"א, ואם נימא הכי

שביחא שאלות המצויות בהלכה

יוצא לכאור' חידוש דין דדופן העשוי כעין פירמידה אם יש בו י' עומד סגי שהפירמידה ממשיכה בהפרשים של ג' טפחים שוכב ומעלה ואם אין י' עומד בעי' שההפרשים לא יהיו פחות מי', ויל"ע אם בעי' דוקא י' הסמוכין לקרקע עומד, ועי' להלן בנידון לגבי מוזאיקה].

ולפ"ז באבן ישיבה (המכונה מוזאיקה ע"ש החומר שממנו היה נוצר בעבר) הסמוכה לכותל סביבותיו מבפנים ואין בו שיעור ד' ויש בו ג' דאין מצרפין דופן הכותל עם דופן המושב האבן לכאורה יהיה בעיה מכיון שהכותל העליונה אינה עומדת על הקרקע ומכיון שהמקום בלא דופן שמא הוא בכלל לשוויי דופן דלא משוי' בלא פחות מג"ט כמו בחקק.

אולם יש לדחות דשם בחקק מיירי כשאין עדיין גובה י' בכותל, אבל באופן שיש גובה י' בכותל אע"פ שאינו מגיע לארץ שמא יש לומר דלא חשיב לשוויי דופן מאחר שהדופן קיים ורק אינו מגיע לארץ.

ולהלכה עי' בדברי הפוסקים לגבי מוזאיקה, וחלק מדבריהם הבאתי בתשו' אחרת [ד"ה מי שיש לו סוכה שאינה רחבה יותר וכו'] דדעת הרבה פוסקים דאפי' יש י' בקיר החיצוני משפה עליונה של המוזאיקה עד לסכך הסוכה נפסלת אם יש גובה ג' במוזאיקה אם אין ז' על ז' במשך הסוכה בלא המוזאיקה, וכמדומה שרהיטת הפוסקים דאם יש ז' על ז' בסוכה עצמה מחוץ למוזאיקה אין בזה חשש עכ"פ לענין מי שיושב סוכה עצמה.

ויעוי' בחזו"א עירובין סי' א [או"ח סי' סה] ס"ק סב שדן גם לגבי מדרגות וגם לגבי תל המתלקט לגבי שבת, ותמצית דבריו דבאופן שיש מדרגה שהמשך האופקי שלה הוא יותר מג' טפחים אין המדרגות מצטרפות לשיעור תל המתלקט, ובסוף דבריו דן לגבי סוכה במדרון דהיינו תל המתלקט דמהני בסוכה כמו בשבת בשיעור תל המתלקט, [ודגרי' שס נאמרו דעת הרא"ש ואלו"ס עי' לעיל שס דנקט שלא לגמרי חולק הר"ן על הרא"ש (ודלא כהשענה"צ שהביא שם), ולפ"ז שמא גם כזה מסכים הר"ן], ומשמע מזה דסוכה שדופנותיה כעין פירמידה ניבעי שלא יהיה משך אופקי של ג' טפחים וכמו שכתבתי לצדד גם בדעת הגר"ח הלוי.

ואמנם דינא דסוכה המדרגת לא למד החזו"א מדין צריף שהרי החמיר בזה יותר מבצריף לענין לישן תחתיו כמבואר בחזו"א סי' קמד סוסק"א ע"פ המג"א סי' תרלג סק"ח, אבל דינא דסוכה המדרגת שכשרה נלמד מדין חקק שכשרה וכו"ל, עי' בחזו"א שם, וכן מעוד מקומות עי' בחזו"א סי' א הנ"ל.

וצל"ע להחזו"א בנידון שהבית בס"ה יש בגובהו עשרה האם בכה"ג יועיל גם בלא שיעורא דג' טפחים או לא, ועי' לעיל בסמוך הנידון לגבי מוזאיקה מה שציינתי לדברי האחרונים בזה, ולפי הדברים שהובאו בשם החזו"א בענין מוזאיקה כמדומה שהמשמעות דהמוזאיקה עצמה אינה פוסלת את הסוכה לומר שהדופן אינה מחוברת לסוכה אלא רק שאינה מן הסוכה עצמה וצל"ע.

ובחו"ב כ' דדינא דתל המתלקט אפשר שלמדוהו מהלכה למשה מסיני דדופן עקומה ולפ"ד א"כ אם יש י' טפחים גובה בדופן במקום אחד לכאור' בסוכה אמרי' תל המתלקט וגם כשיש

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

גג [ודצרי החזו"א הנ"ל בס"א כשאין גובה י' כלל בלא זה ע"י שס].

אבל שם בחזו"א בס"א א' סק"ע הביא מש"כ בס"ק סב ושוב כתב דשוב נמצא בבהגר"א דא"צ שיהיו דוקא תוך ג' ב' חלקי המחיצה (כגון בגידוד חמישה ומחיצה חמשה ולכאור' ה"ה בניד"ד), ודלא כהמג"א שלמד מדבריו מה שכתב לעיל מינה בס"ק סב, וכתב החזו"א שם לחלק בין מחיצה ע"ג תל לבין חקק בתוך בית לפני מן המחיצות, וכתב שם כמה צדדין לכאן ולכאן ולבסוף נראה דנקט לעיקר למסקנתו דלא כהגר"א בזה אלא דכל שמופלגין זה מזה אין מצטרפין.

וגם בס"ק סב גופא שם כתב דמה דבעי' תוך ג' הוא באינו מקורה [וכמדומה דנסוכה לא סגי במקורה אפי' להאחרונים שלמדו בדעת המוס' נסוכה שס והר"ן נשנת שס דסוג' נשנת דחקק נצית שאין מוכו י' מיירי כשאין מוחה לו י', אעפ"כ כל הנד דיש מועלת בקירוי הוא רק נשנת, ול"ע].

ועי' עוד בפשר חזון על החזו"א ס"א א' סק"ע שדן דבאופן שיש לכל מחיצה ג' טפחים מצטרפים גם בלא שיעורא דתל המתלקט, ודן שם לדעת הגר"ח הנ"ל דאפשר דלדינא יודה להחזו"א, (ויש להעיר דבחזו"א בס"א יא הנ"ל שכמדומה הזכיר דבעי' לבוד בין הדפנות ואולי שם משום דאין דבר המחברן במקום שמפסיקה המחיצה התחתונה לעלות), ויש מי שהבין בחזו"א שם שאם אין דריסה למד מצריף דלא בעי' מתלקט, ויש לציין בכ"ז דפשטות הסוגי' דחקק דהוא בין יש ג' בעומק החקק ובין אין ג' בעומק החקק אין החקק מצטרף למחיצה אלא אם כן יש לבוד משפת החקק למחיצה [ודצרי מעיקרי דצר זה במקו"א] ולפי פשטות הפוסקים שמדמים הכל לחקק כמו שלמד שם החזו"א בסק"ע בדעת התה"ד ובדעת המג"א בדעת הרא"ש א"כ גם במחיצה כעין פירמדה בעי' לבוד מזה לזה.

וע"ע חזו"א ס"א ז [ל"א"ס ס"א ע"א] סק"א דבקנה של צוה"פ העומד באלכסון בעי' שיהיה בשיעור מתלקט, אלא דשם לא מיירי במדורג.

לגבי מכונית כשמחשבים צדדי המכונית כמדומה דאינו מצוי שלא יהיה מתלקט י' טפחים מתוך ד' אבל אם נימא דבעי' לא יותר מג' טפחים מחלק התחתון של מחיצה לחלק העליון אינו בהכרח קיים.

וכמו"כ לגבי סוכה במכונית יש לדון עוד כשיש ב' דפנות שלמות האם סגי שהדופן השלישית נמשכת מכנגדן או דסגי שהדופן השלישית כנגדן ואינה מחוברת אלא רק על ידי מחיצות כאלו, ועי' מ"ש השו"ע ס"א תרל בשם הר"ן ומש"כ ע"ז המשנ"ב שם בשם המג"א, ועכ"פ גם להשו"ע דופן מרוחק לא חשיב לענין שאר דינים כאילו יש דופן, ועי' עוד ברמ"א ובמשנ"ב בס"א הנ"ל לגבי פתח בקרנות דאין מועיל אם יש פתחים בכל הקרנות, וכפשטות הגמ' בסוכה ז ע"א דבעי' ב' דפנות מחוברות, וכן בחזו"א ס"א יא [ל"א"ס ס"א ע"א] סק"י דיוצא מדבריו שם שאין מועיל אם הדופן השלישית נמשכת [כ"פ כשאין לצוד] כיון שאין כאן תרתי דעריבן.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

וכמו"כ יש לדון אם הכיסאות חשיבן מחיצה האם הם מבטלות את המחיצה הראשית וגורמות לקלקול בסוכה, כשאין ז' על ז' פנויות בלא כיסאות, ויעוי' בתשובה אחרת שציינתי לעיל ששם הארכתני בנידון דומה דאכן יש בזה בעיה במקרה רגיל.

עכ"פ לעיקר הנידון במחיצות כעין פירמידה יש מקום לטעון דאם אין לבוד בין חלקי המחיצה אין חיבור דיש לחשוש להמחמירים בזה דרובא נינהו וגם אולי פשטות הסוגיות והרא"ש וגם דהוא דאורייתא, ואם אין לבוד אם יש רק סוכה כזו יש לחוש להמחמירים לישוב בה בלא ברכה, ואם יש גובה י' במחיצה ורק בא להשלים עלה מחיצת פירמידה כגון לחבר המחיצה לקרקע או לסכך על ידי מחיצת פירמידה הסוכה כשרה וצל"ע בכל הנ"ל.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5